

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з навчальної дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

ОДЕСА
2023

УДК 341.1/.8(072)
М58

Укладачі:

О. О. Нігреєва, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права.

В. С. Веремчук, викладач кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права.

Рецензенти:

О. І. Миколенко, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедрою адміністративного та господарського права

Є. Д. Стрельцова, доктор юридичних наук, доцент, завідувачка кафедрою загальноправових дисциплін та міжнародного права

*Рекомендовано вченою радою економіко-правового факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.*

М58 **Міжнародне публічне право** [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: О. О. Нігреєва, В. С. Веремчук. – Одеса, 2023. – 91 с. – 0,6 МБ.

У методичних рекомендаціях наведено основні положення до вивчення дисципліни «Міжнародне публічне право» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право». Основна мета рекомендацій – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на аудиторних заняттях та у процесі самостійної роботи. Матеріал представлено у розрізі змістових модулів та тем.

УДК 341.1/.8(072)

ЗМІСТ

Вступ	4
Зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації до вивчення окремих тем	7
Завдання та методичні рекомендації до написання контрольної роботи для здобувачів заочної форми навчання	67
Методи навчання, форми контролю та критерії оцінювання знань здобувачів	75
Розподіл балів, які отримують здобувачі	77
Питання до підсумкового контролю	80
Список джерел, рекомендованих до вивчення навчальної дисципліни	84

ВСТУП

Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне публічне право» складені відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів (першого рівня вищої освіти) за спеціальністю 081 «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є положення відповідно до структури курсу, що складається двох частин: загальної та окремих галузей. В загальній частині вивчаються: предмет, система та джерела міжнародного права; суб'єкти та об'єкти міжнародних правовідносин; основні принципи міжнародного права; правовий режим території; правовий статус різних категорій населення.

В особливій частині вивчаються міжнародні договори, міжнародні організації, ООН, міжнародно-правова відповідальність, міжнародне кримінальне право, право зовнішніх зносин.

Міждисциплінарні зв'язки: «Міжнародне приватне право», «Морське право», «Порівняльне правознавство», «Теорія держави і права» тощо.

Метою дисципліни є надання здобувачу ґрунтовних знань у галузі міжнародно-правового регулювання міжнародних відносин, розвиток навичок їхнього практичного застосування, виховання в нього поваги до цінностей сучасного міжнародного права та формування розуміння неможливості порушення міжнародно-правових принципів і норм заради збереження миру та безпеки, розвитку ефективного співробітництва між державами, забезпечення та дотримання прав і свобод людини та інших суб'єктів права.

Завданнями дисципліни є:

- опанування здобувачами інструментарію науки міжнародного права;
- вивчення загальних положень сучасного міжнародного права, його історії, джерел, системи тощо;

- розвиток навичок роботи з першоджерелами, зокрема, міжнародними договорами, як-то: розуміння здобувачами основних понять, орієнтація у змісті договору, його тлумачення;
- формування у здобувачів вміння комплексного та глибокого аналізу спірних міжнародних ситуацій;
- розуміння здобувачами основних тенденцій розвитку сучасного міжнародного права.

Міжнародне право являє собою досить складну навчальну дисципліну. Це обумовлено великим обсягом матеріалу, що його мають засвоїти здобувачі. Крім того, багато положень міжнародного права є дискусійними, що, як наслідок, спричиняє наявність різних, а іноді й цілковито протилежних точок зору з одного питання. Отже, у процесі вивчення курсу принципову роль відіграють лекційні заняття, у рамках яких здобувачі за допомогою викладача знайомляться з найважливішими положеннями міжнародного права та можуть зорієнтуватись у розумінні складних дискусійних тем та питань. Більш поглибленому вивченню та засвоєнню матеріалу сприяють практичні заняття, основний час яких присвячується розв'язанню задач із міжнародного права та написанню тестових контрольних робіт. Для якісного вивчення та закріплення матеріалу вкрай необхідною є наполеглива самостійна робота здобувача. Задля полегшеного структурованого опанування навчальною дисципліною здобувачі мають користуватися питаннями для самостійної роботи та заліку, наведеними у посібнику. Результати їхньої роботи над завданнями, запропонованими для самостійного розв'язання, повинні бути викладені у письмовій формі. Здобувачі надають їх для перевірки викладачу, що враховує отримані ними бали при заліковому оцінюванні. Корисним для вивчення матеріалу є також надання відповідей на питання запропонованої модульної контрольної роботи, що має зорієнтувати та підготувати здобувача для написання комплексної контрольної роботи наприкінці курсу. Звісно, що у процесі самостійної підготовки здобувачі повинні користуватися не тільки курсом лекцій, але й підручниками та іншими джерелами, зазначеними у

списку рекомендованої літератури. Підсумковою формою контролю знань є складання іспиту.

Вимоги до знань і умінь:

А) знати:

- основні положення теорії міжнародного публічного права, чинне законодавство України, що стосується врегулювання міжнародних відносин;
- перелік джерел міжнародного права, їх визначення та особливості;
- основні положення галузей міжнародного права;
- специфіку міжнародно-правового регулювання міжнародних відносин, що стосується підтримання миру та безпеки

Б) уміти:

- орієнтуватися у сучасних підходах до джерельної бази міжнародного права;
- коректно застосовувати міжнародно-правову юридичну термінологію;
- розрізняти міжнародні акти юридично обов'язкового та необов'язкового характеру;
- тлумачити положення міжнародних договорів та інших нормативних актів;

надати правову характеристику подіям, що сталися в Україні, починаючи з 2014 р.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ, ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ

Тема 1. Поняття, значення та особливості міжнародного права

Лекція

Поняття, суть і значення міжнародного права. Визначення міжнародного права. Особливості міжнародного права. Співвідношення міжнародного і внутрідержавного права (специфічний предмет регулювання, суб'єкти міжнародного права; процес створення норм та забезпечення їх дотримання). Міжнародне право та інші соціальні норми. Кодифікація та прогресивний розвиток міжнародного права. Інкорпорація міжнародного права. Система сучасного міжнародного права, його галузі та інститути.

Практичне заняття

1. Міжнародне право як особлива нормативна система: визначення, особливі риси.
3. Співвідношення міжнародного права із національним правом (теорії співвідношення: моністична, дуалістична, помірною дуалізму).
4. Імплементация як: а) реалізація норм міжнародного права; б) спосіб їх включення у національну правову систему.
5. Міжнародне публічне та міжнародне приватне право: спільне та відмінне.
6. Система міжнародного права.

Питання для самостійної підготовки

1. Надайте визначення міжнародного права.
2. У чому різниться спосіб нормоутворення у міжнародному праві порівняно із внутрішньодержавним?
3. Як саме положення ст. 9 Конституції України свідчать про визнання примату міжнародного права у нашій країні?

4. Що означає метод розв'язання колізій, властивий міжнародному приватному праву?

5. За якими ознаками різняться галузь та інститут у міжнародному праві? Що означає міжнародно-правова кодифікація?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Перед тим, як почати розгляд сутності та особливостей міжнародного права, здобувачам необхідно зупинитися на міжнародних відносинах у цілому, надати їхнє визначення, розтлумачити широке та вузьке розуміння зазначеної категорії. Міжнародне право займає суттєве місце в існуючій міжнародній системі, адже є її необхідною складовою, поряд із суб'єктами та тими відносинами, що між ними виникають. Необхідно підкреслити особливе значення, яке мають норми міжнародного права у контексті глобалізації, прискорення науково-технічного прогресу та зростання глобальних проблем людства.

Визначення міжнародного публічного права неможливе без виокремлення його необхідних ознак. Здобувачам варто підкреслити, що воно являє собою окрему нормативну систему, яка має власний предмет регулювання, суб'єктів, джерела, об'єкти, спосіб утворення норм та забезпечення їхньої дії тощо.

На окрему вагу заслуговує питання співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права, адже саме воно було та лишається ключовим у правовій науці. Приступаючи до розгляду цього питання, здобувачам слід пам'ятати про наявність великої кількості різноманітних теорій та концепцій щодо нього, які переважно зводяться до дуалістичного та моністичного підходів у розумінні зазначеного співвідношення.

Незважаючи на те, що протягом століть вчені різних країн намагалися обґрунтувати різні точки зору щодо цього питання, у наш час у більшості держав нормативно закріплений примат (верховенство) міжнародного права над внутрішньодержавним. У своєрідний спосіб закріплений він і у статті 9 Конституції України. Основним наслідком визнання примату міжнародного

права над внутрішньодержавним є обов'язок імплементації (дотримання, виконання) норм міжнародного права на території держави. Необхідно розуміти, що належна імплементація являє собою не тільки внесення змін у національне законодавство, але й утворення можливості практичного застосування відповідних міжнародно-правових норм до конкретних відносин у державі, що визнала для себе їхню обов'язковість.

Визначившись із співвідношенням міжнародного та внутрішньодержавного права, здобувачам необхідно зупинитись на розрізненні міжнародного публічного та міжнародного приватного права та визначенні спільних та відмінних рис між цими нормативними комплексами. Вдале здійснення цього завдання потребує, перш за все, розуміння сутності міжнародного приватного права та тієї ролі, яку воно відіграє для врегулювання приватних, головним чином, цивільних відносин, із іноземним елементом. Одним із його важливих завдань є вирішення колізій національних правопорядків, тобто вибір права держави, що повинно застосовуватися для врегулювання певних міжнародних відносин приватного характеру.

Й нарешті, на завершення теми, необхідно зупинитись на системі міжнародного права, яку утворює велика кількість галузей та інститутів.

Література до теми

1. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
4. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

5. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка.
Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL:
<https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 2. Історія міжнародного права

Питання для самостійної підготовки

1. Наведіть точки зору щодо часу виникнення міжнародного права. Яка з них Вам здається найбільш вірогідною?
2. Яка подія середньовіччя є визначальною для подальшого розвитку міжнародного права? Чому?
3. Які риси сучасного міжнародного права виникли ще у класичному періоді його історії?
4. Які недоліки Уставу Ліги Націй зашкодили їй досягти цілей її утворення?
5. Визначить тенденції розвитку міжнародного права у ХХІ ст.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Розпочинаючи розгляд історії виникнення та становлення міжнародного права, необхідно зосередитися на питанні щодо того, який саме момент в історії людства став початковим для формування міжнародного права. Визначення цього моменту не може бути однозначним через різноманітність наукових поглядів щодо того, які саме відносини можна розуміти як міжнародні. Як наслідок, відсутня й єдність думок науковців і щодо періодизації міжнародного права, основних етапів його розвитку. Корисним для здобувача є ознайомлення з точками зору різних авторів та обґрунтування для себе тієї з них, що здається йому найбільш вірогідною.

Переходячи до вивчення окремих періодів у історії міжнародного права, логічним буде притримуватися хронологічної послідовності та розпочати із розгляду міжнародного права давнього світу. Здобувачам необхідно мати на увазі, що наявність у цей період історії людства міжнародного права у класичному його розумінні є дещо умовною, адже міжнародні міждержавні

відносини у цей час тільки зароджувалися, а отже, їх нормативне регулювання було вкрай епізодичним та не мало системності. Проте виникнення та розвиток основних галузей сучасного міжнародного права відбулося саме у цей період. У цьому зв'язку уявляється корисним зупинитися на таких інститутах давнього міжнародного права, як право війни, договірне право, нормах, які визначали правовий режим окремих територій та категорій населення, посольському та консульському праві та ін. Звісно ці інститути мали свої особливості у праві кожної країни давнього світу.

Перш ніж перейти до розгляду класичного періоду в історії міжнародного права, звісно, не можна обминути увагою Вестфальський мирний договір. Саме він мав виключне значення для становлення міжнародного публічного права у сучасному розумінні, адже став одним з перших міжнародних договорів універсального характеру.

Зважаючи на важливість тих трансформацій, що їх зазнало міжнародне право у класичний період, бажано провести його розгляд, умовно розподіливши на більш вузькі часові проміжки, як-то: міжнародне право від Вестфальського мирного договору до Віденського конгресу 1814 – 1815 рр., міжнародне право від Віденського конгресу 1814 – 1815 рр. до кінця Першої світової війни та формування Версальсько-Вашингтонської системи та міжнародне право від формування Версальсько-Вашингтонської системи до кінця Другої світової війни та створення ООН.

Розглядаючи особливості міжнародного права цього періоду, здобувачам не можна не зважати на думку окремих дослідників, які вважають саме цей час – початком формування міжнародного публічного права в його класичному розумінні, із властивими для нього предметом регулювання, суб'єктами, джерелами та ін.

Окрему увагу слід приділити значенню міжнародних конференцій та конгресів, що відбулися у Європі протягом XVIII – початку XIX ст., надати

характеристику діяльності Ліги Націй, виявити недоліки в її діяльності, які завадили їй виконати своє основне призначення.

Завершуючи розгляд історії становлення та розвитку міжнародного права, здобувачам корисно провести детальний аналіз основних рис сучасного міжнародного права. Більшість авторів погоджується із теорією щодо того, що початком цього періоду слід вважати саме створення ООН як системоутворюючого чинника всієї системи міжнародних відносин у ХХ ст. Окремі автори вважають, що сучасне міжнародне право – це право ХХІ ст. здобувачі мають визначитись із власною позицією щодо цього, надати аргументи, які б свідчили про наявність чи відсутність специфічних рис міжнародного права ХХІ ст. Резюмуючи отримані протягом заняття знання, здобувачі повинні розуміти не тільки властивості міжнародного права минулого, а й намагатись визначити тенденції його розвитку у майбутньому, враховуючи поширення глобалізаційних процесів у наш час.

Література до теми

1. Статут Міжнародного військового трибуналу для суду та покарання головних військових злочинців вісі 1945 р. URL: <https://docs.dtkk.ua/download/pdf/1014.839.1>
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>
4. Дмитрієв А. І. Історія міжнародного права: монографія / Дмитрієв А. І., Дмитрієва Ю. А., Задорожній О. В. К. : Промені, 2008. 384 с.

Тема 3. Норми, джерела та основні принципи міжнародного права

Лекція

Структура норми міжнародного права та особливості її створення. Класифікація норм за сферою дії, колом суб'єктів, формою закріплення, предметом регулювання, способом регулювання, функціональним призначенням. Імперативні та диспозитивні норми. Особливість норми *jus cogens*. Поняття і сутність джерел міжнародного права. Класифікація міжнародних звичаїв. Співвідношення міжнародного звичаю і міжнародного договору. Допоміжні засоби врегулювання міжнародних відносин.

Практичне заняття

1. Визначення норм міжнародного права, їхні особливості.
2. Етапи утворення норм міжнародного права.
3. Види норм міжнародного права.
4. Джерела міжнародного права: визначення, перелік.
5. Міжнародний договір як джерело міжнародного права.
6. Міжнародний звичай як джерело міжнародного права.
7. Допоміжні засоби для врегулювання міжнародних відносин.

Питання для самостійної підготовки

1. Охарактеризуйте основні етапи утворення норм міжнародного права.
2. У чому полягає вираження *opinio juris* при формуванні договірних та звичаєвих міжнародно-правових норм?
3. Наведіть основні ознаки міжнародного звичаю. Який статус отримує звичаєве правило поведінки за умови відсутності згоди держав на його юридичну обов'язковість?
4. Завдяки яким засобам можна доказати існування міжнародного звичаю та його обов'язковість для держави?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Норма міжнародного права є первинним, базовим елементом всієї системи міжнародного права. Нормам міжнародного права властива більшість рис норм національного права, однак є в них і дуже суттєві відмінності, які, зокрема, стосуються, структури, порядку утворення та забезпечення.

Особливої уваги заслуговує питання нормотворення у міжнародному праві. Здобувачам дуже важливо засвоїти, що більшість норм міжнародного права проходить два етапи створення та набуває своєї обов'язковості, тобто стає нормою, саме після надання їм юридичної сили державами на другому етапі (вираження *opinio juris*).

Норми міжнародного права можна класифікувати за різними критеріями, як то сфера дії, коло суб'єктів, форма закріплення, предмет регулювання, метод регулювання, функціональне призначення тощо. Окрему увагу слід звернути на розподіл міжнародно-правових норм на диспозитивні та імперативні (норми *jus cogens*). Здобувачам слід також розрізняти договірні та звичаєві норми міжнародного права, що закріплені у різних джерелах міжнародного права.

Питання щодо джерел міжнародного права є одним з найбільш дискусійних у його науці. Ця ситуація спричинена різним розумінням терміну «джерело». Багато хто посилається у цьому питанні на ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, у якій, однак, не зазначено перелік саме джерел міжнародного права, а лише ті засоби, до яких може звертатися суд, розглядаючи справи. Найбільш поширеною є точка зору, щодо наявності двох джерел міжнародно-правових норм: міжнародного договору та міжнародного звичаю.

Міжнародний договір є більш зручною формою вираження та закріплення норм міжнародного права, адже є писаним, чітко визначеним тощо. Проте це не наділяє його вищою юридичною силою порівняно із міжнародним звичаєм. Більш того, незважаючи на незручності і проблеми у застосуванні, норми міжнародного звичаю продовжують регулювати міжнародні відносини, що особливо важливо для тих сфер, у яких не діють міжнародні договори.

Здобувачам слід звернути увагу, що спосіб нормотворення та інші особливості міжнародного права часто спричиняють ситуацію, коли щодо певних міжнародних відносин, які потребують врегулювання, не існує ані

міжнародного договору, ані міжнародного звичаю, які б могли забезпечити це. У такій ситуації суб'єкти зазначених відносин можуть звертатися до допоміжних засобів врегулювання міжнародних відносин, до яких, зокрема, відносять рішення міжнародних організацій та заключні документи міжнародних конференцій, рішення міжнародних судових органів, доктрини міжнародного права.

Література до теми

1. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. / Верховна Рада України . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
4. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
5. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 4. Основні принципи міжнародного права

Лекція

Поняття принципів міжнародного права. Значення принципів як імперативного регулятора міжнародних відносин. Основні принципи міжнародного права в галузі забезпечення миру і міжнародної безпеки. Основні принципи міжнародного права в галузі забезпечення міжнародного співробітництва. Основні принципи міжнародного права в галузі дотримання прав людини та основних свобод.

Практичне заняття

1. Визначення та особливості основних принципів міжнародного права.
2. Принцип незастосування сили або погрози силою та принцип вирішення міжнародних спорів мирними засобами як гарантії мирного співіснування держав.
3. Принцип суверенної рівності держав, принцип невтручання у внутрішні справи держав, принцип територіальної цілісності та недоторканності держав, принцип непорушності державних кордонів – основа визначення та гарантування статусу держави як основного суб'єкта міжнародного права.
4. Принцип загальної поваги до прав та свобод людини і принцип рівноправності та права народів на самовизначення як основні гарантії забезпечення та дотримання прав і свобод людини у ХХІ ст.
5. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань як гарантія стабільності міжнародного правопорядку.

Питання для самостійної підготовки

1. Які особливості відрізняють основні принципи міжнародного права від звичайних міжнародно-правових норм?
2. За яких умов у міжнародних відносинах є допустимою озброєна самооборона?
3. Яке юридичне значення має розрізнення понять «міжнародна спірна ситуація» та «міжнародний спір»?
4. Якому іншому принципу міжнародного права у певній мірі заперечує принцип рівноправності та самовизначення народів? Як можна розв'язати їхню колізію?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Починаючи розгляд питань щодо основних принципів, варто підкреслити ту особливу роль, яку відіграють основні принципи міжнародного права для стабілізації існуючого міжнародного правопорядку та системи міжнародних відносин. Здобувачам необхідно визначитись із тим місцем, що його займають принципи міжнародного права у системі норм

міжнародного права, підкреслити риси, які відрізняють принципи від звичайних норм міжнародного права. У цьому зв'язку важливо уявити сутність норм *jus cogens* та розглянути механізм їхньої дії.

Розгляд теми про основні принципи міжнародного права не може бути повним без розгляду джерел, що їх закріплюють. Здобувачу необхідно розібратися із різними джерелами закріплення основних принципів та запам'ятати головні з них, а саме: Статут ООН 1945 р., Декларацію ООН про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами 1970 р., Декларацію принципів Заключного акту НБСЄ 1975 р.

Переходячи до характеристики окремих принципів, здобувачам бажано розглянути їх системно, об'єднуючи взаємопов'язані принципи у групи. Логічно розпочати із принципу незастосування сили або погрози силою та принципу вирішення міжнародних спорів мирними засобами як підвалин мирного співіснування держав та міжнародної безпеки. Важливим для здобувача є розуміння того, що будь-яке застосування сили у міжнародних відносинах є одним із найважчих міжнародних злочинів. Разом із тим необхідно знати випадки припустимого застосування озброєної сили у міжнародному праві.

Правовий статус сучасної держави у міжнародних відносинах багато в чому визначений саме завдяки низці основних принципів міжнародного права. Це принцип суверенної рівності держав, принцип невторчання у внутрішні справи держав, принцип територіальної цілісності та недоторканності держав та принцип непорушності державних кордонів. Зазначені принципи є органічно взаємопов'язаними та необхідними для збереження суверенності держави як основного суб'єкта міжнародного права. Здобувачам цікаво розглянути перспективи їхньої трансформації у світлі глобалізаційних процесів.

Пильної уваги здобувачів заслуговує розгляд принципу рівноправності та права на самовизначення народів, адже саме його існування породжує

проблеми із визнанням нових держав, що виникають у процесі боротьби за незалежність. Ситуація погіршується через колізію, яка виникає між цим принципом та принципом територіальної цілісності та недоторканності держав. Важливо проаналізувати поняття „право на самовизначення”, визначитись із тими випадками, коли в народі дійсно виникає право на самовизначення у формі створення незалежної держави.

На завершення варто зупинитися на тих принципах міжнародного права, які тільки проходять етап становлення та ще не набули статусу основних принципів, адже саме ці принципи визначатимуть напрямки розвитку міжнародного права у майбутньому.

Література до теми

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (ратифікована із застереженням і заявою Президією Верховної Ради УРСР 14 квітня 1986 р.) . URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_118
2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами 1970 р. : Прийнята 24 жовтня 1970 р. Резолюцією № 2625 ГА ООН. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_569
3. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. / Верховна Рада України . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
4. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництву у Європі 1975 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_055/page1
5. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010 .
6. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

7. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка.
Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL:
<https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 5. Суб'єкти міжнародного права

Лекція

Види суб'єктів міжнародного права. Поняття міжнародної правосуб'єктності. Держава – основний суб'єкт міжнародного права. Поняття і ознаки державного суверенітету. Міжнародна правосуб'єктність складних держав, проблема міжнародної правосуб'єктності членів федерації.

Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, що боролись за свою незалежність. Проблема визнання організацій опору і національно-визвольних рухів. Способи реалізації права на самовизначення і міжнародна правосуб'єктність. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій, правові основи. Роль Міжнародного Суду ООН в питаннях правосуб'єктності міжнародних організацій. Проблеми правонаступництва міжнародних організацій. Проблема міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб, суб'єктів федерацій, транснаціональних корпорацій та інших інституцій.

Практичне заняття

1. Поняття суб'єкта міжнародного права, зміст та види міжнародної правосуб'єктності.
2. Держава як основний суб'єкт міжнародного права.
3. Правосуб'єктність народів і націй, що виборюють незалежність.
4. Правосуб'єктність міжнародних організацій.
5. Державоподібні утворення.
6. Проблема правосуб'єктності індивіда та інших суб'єктів в міжнародному праві.

Питання для самостійної підготовки

1. У чому полягає проблема визначення вичерпного переліку суб'єктів міжнародного права?

2. Які ознаки суб'єкта міжнародного права є, на Ваш погляд, визначальними?
3. Охарактеризуйте правовий статус держави як основного суб'єкта міжнародного права.
4. Чому нації та народи взагалі не можна розглядати як окремих суб'єктів міжнародного права?
5. Назвіть прояви міжнародної правосуб'єктності індивіда.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

За останні роки наука зазнала значної зміни поглядів щодо суб'єктів міжнародного права, коло яких суттєво поширилося. Це особливо вражає, враховуючи те, що деякий час єдиним суб'єктом міжнародно-правових відносин визнавалася держава. Приступаючи до вивчення теми, здобувачі мають усвідомити, що визнання тієї чи іншої особи суб'єктом міжнародного права безпосередньо залежить від розуміння того, хто саме може виступати у цій якості та якими мають бути невід'ємні ознаки такого суб'єкта. У процесі підготовки до семінарського заняття здобувачі повинні визначитись із тими ознаками, які вони вважають необхідними та достатніми для визнання певної особи суб'єктом міжнародного права.

Вище зазначене безпосередньо впливає на об'єм та зміст міжнародної правосуб'єктності різних суб'єктів. Здобувачам варто звернути увагу на те, що наразі правосуб'єктністю різного об'єму наділяються у міжнародному праві держави, міжнародні міжурядові організації, нації та народи, що виборюють незалежність, державоподібні утворення, індивіди, міжнародні неурядові організації, транснаціональні корпорації, релігійні об'єднання, суб'єкти федерації та ін.

Серед зазначених суб'єктів однозначно визнаними у теорії та практиці міжнародних відносин є держави та міжнародні міжурядові організації, причому саме держави були й залишаються основними суб'єктами міжнародного права, адже правосуб'єктність міжнародних міжурядових

організацій є вторинною. Здобувачам необхідно визначитись із ознаками держав та міжнародних міжурядових організацій.

Проблемним залишається питання міжнародної правосуб'єктності суб'єктів федерації. У процесі відповіді на нього, необхідно проаналізувати чи можуть зазначені суб'єкти бути повністю самостійними у прийнятті та реалізації певних рішень, що стосуються їхніх міжнародних зносин.

Розглядаючи питання щодо правосуб'єктності міжнародних міжурядових організацій, слід порівняти їхній статус із статусом міжнародних неурядових організацій та відповісти на питання, чому саме міжурядові організації є повноцінним суб'єктом міжнародного права. У цьому ж контексті корисно визначитись із питанням правосуб'єктності ТНК.

Нації та народи, що виборюють незалежність, часто визнаються тимчасовими суб'єктами міжнародного права. У процесі підготовки необхідно вміти відповісти на питання, чому суб'єктами міжнародного права визнаються саме ця група націй та народів, а не нації та народи взагалі. Здобувачі мають розуміти зміст поняття «право на самовизначення» та визначитись із тим, чи завжди його реалізація повинна призводити до утворення незалежної держави.

Державоподібні утворення (чи квазідержави) є спірними суб'єктами міжнародного права, адже не всі вчені визнають їхнє існування. Вивчаючи позиції прибічників їхнього виокремлення, здобувачам необхідно провести порівняльний аналіз їхніх ознак та ознак держави та виявити у чому вони є подібними до останніх та яких ознак не вистачає державноподібним утворенням для того, щоб вважатися державами.

Підготовка до заняття по темі «Суб'єкти міжнародного права» не може бути повною без розгляду питання щодо міжнародної правосуб'єктності індивідів. Погляди щодо неї варіюються від абсолютного невизнання її наявності до визнання індивідів повноцінними суб'єктами міжнародного права. Корисно сформулювати власну позицію щодо цього питання, обґрунтувавши її належними прикладами.

Література до теми

1. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 6. Визнання у міжнародному праві

Лекція

Визначення держави, юридичні наслідки і значення. Теорії визнання (конститутивна і декларативна). Види і форми визнання. Визнання уряду: критерії, форма, засоби. Участь держав у міжнародних організаціях і їх визнання.

Практичне заняття

1. Поняття та значення визнання у міжнародних відносинах.
2. Теорії визнання (конститутивна і декларативна).
3. Основні характеристики визнання у міжнародному праві.
4. Форми і види визнання.
5. Основні критерії міжнародно-правового визнання держав.
6. Доктрини визнання урядів у міжнародному праві.

Питання для самостійної підготовки

1. Чому, на Ваш погляд, дотепер не укладено міжнародний договір про визнання?
2. Чи є визнання необхідним фактором утворення нових держав? Обґрунтуйте відповідь.
3. Чому визнання має не тільки правовий, але й політичний характер?

4. Якими критеріями визнання держав керуються у міжнародних відносинах?

5. Оберіть доктрину визнання урядів, що є, на Вашу думку, найбільш обґрунтованою та поясніть Ваші міркування.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Тема про міжнародно-правове визнання є однією з найскладніших для розгляду через невизначеність із поняттям самого визнання та відсутність його нормативної регламентації у міжнародному праві. Разом із тим проблема визнання новоутворених держав набула особливого значення останнім часом.

На початку розгляду теми здобувачам необхідно звернути увагу на теорії визнання, бо саме вони впливають на розуміння цього явища міжнародною спільнотою і, як наслідок, на його практичне застосування. Важливо уявити різницю між конститутивною та декларативною теоріями, визначитись із тим, яка з цих теорій знаходить підтримку у наш час.

Розглядаючи практичні аспекти надання визнання суб'єктам міжнародного права, здобувачам варто зупинитися на процедурі визнання, а також визначитись із його видами. Аналізуючи визнання ad hoc здобувачу необхідно розуміти, що у цьому випадку визнання як таке відсутнє, однак сторони вимушені установити відносини задля досягнення певної мети.

Різноманітність суб'єктів міжнародного права спричиняє певні особливості також у їхньому визнанні. Це дозволяє говорити про різновиди визнання за критерієм дестінатора, тобто того суб'єкта, якому призначене визнання. Звісно основним різновидом визнання виступає визнання держав. Крім нього, здобувачам цікаво зупинитись також на визнанні урядів держав, які приходять до влади через зміну внутрішньої ситуації у країні.

На завершення теми про міжнародно-правове визнання здобувачі мають провести власний аналіз та надати юридичну оцінку ситуацій, які склалися у зв'язку із визнанням Придністровської республіки, Південної Осетії, Абхазії.

Література до теми

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 7. правонаступництво у міжнародному праві

Лекція

Проблеми правонаступництва держав: а) в результаті соціальних революцій; б) у випадку деколонізації; в) при об'єднанні, розділі держав, інших територіальних змінах. Права і обов'язки держав в сфері правонаступництва. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо міжнародних договорів 1978 року. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1978 року. правонаступництво колишніх радянських республік в результаті розпаду СРСР.

Практичне заняття

1. Поняття правонаступництва у міжнародному праві, його об'єкти.
2. Види міжнародного правонаступництва.
3. Окремі ситуації міжнародного правонаступництва: а) правонаступництво при об'єднанні держав; б) правонаступництво при розділі держави.
4. Питання правонаступництва України після розпаду СРСР.

Питання для самостійної підготовки

1. У чому полягає сутність правонаступництва у міжнародному праві?
2. Який спосіб врегулювання відносин правонаступництва є найбільш ефективним?

3. У чому полягає сутність принципу *tabula rasa* та чому він не знайшов широкої підтримки держав?
4. Завдяки яким показникам визначають «справедливу долю» при розподілі державної власності та боргів у випадку розділу держави – попередника на декілька держав – правонаступників?
5. Чи може Росія виступати правонаступником СРСР у порядку континуїтету?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Правонаступництво у міжнародному праві, як і міжнародне визнання, щільно пов'язане із міжнародною правосуб'єктністю. Вивчаючи питання цієї теми здобувачам корисно ознайомитись із загальною теорією правонаступництва у праві, найбільш відомим прикладом якого є спадкування. Слід пам'ятати, що за загальним правилом при правонаступництві до правонаступника переходять не тільки права, а й обов'язки попередника.

Правонаступництво у міжнародному праві традиційно стосується саме держав. Його можуть спричинювати різні юридичні факти, серед яких основними виступають різноманітні територіальні зміни. Згідно із загальним підходом у теорії міжнародного права питання правонаступництва не повинно поставати у випадку зміни уряду держави внаслідок революцій, державних переворотів тощо, адже держава, незалежно від її керівництва, продовжує бути пов'язаною своїми міжнародними зобов'язаннями. Однак це не завжди мало місце на практиці. Здобувачам корисно у цьому питанні проаналізувати ситуацію, що склалася після заміни царського уряду в Росії радянським у 1917 р. Необхідно також зупинитись на питанні континуїтету держав.

Вивчаючи тему, здобувачі мають бути готовими дати визначення таким поняттям, як «об'єкти правонаступництва», «момент правонаступництва», перерахувати види правонаступництва, наводячи їхні приклади. Необхідно

вміти пояснити сутність принципу *tabula rasa*, що інколи застосовується до правонаступництва, перш за все, постколоніальних держав.

Дослідивши загальнотеоретичні підвалини правонаступництва у міжнародному праві, здобувачі мають зупинитися на більш детальному розгляді ситуацій, пов'язаних із переходом міжнародних прав та обов'язків стосовно того чи іншого об'єкта правонаступництва за умов різних територіальних перетворень. Зокрема, цікаво розглянути, як відбувається правонаступництво держав щодо міжнародних договорів, державної власності, державних боргів та державних архівів у випадку розділу однієї держави-попередника на декілька держав-правонаступників, а також у випадку об'єднання декількох держав-попередників у одну державу-правонаступника.

У процесі вивчення питань правонаступництва щодо державної власності та державних боргів при розділі держави-попередника треба враховувати, що, як правило, така держава не розділяється на абсолютно рівні частини, а отже, й при розподілі її прав та обов'язків не можна користуватися принципом рівності. У цьому контексті здобувачам слід пам'ятати термін «справедлива доля» та вміти пояснити принципи її рахування.

На завершення розгляду теми, необхідно зупинитися на питаннях правонаступництва України після розпаду СРСР. Серед них найбільшу увагу слід приділити питанню розподілу зовнішнього боргу та закордонної власності СРСР, його золотовалютного та алмазного фондів, розглянути питання правонаступництва щодо ядерної зброї.

Література до теми

1. Віденська Конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів та державних боргів 1978 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України № 2784-ХІІ от 17 листопада 1992 р.) . URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_072

2. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України № 2608-XII від 17 вересня 1992 р.) . URL: Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_185
3. Договір про правонаступництво щодо зовнішнього державного боргу та активів Союзу РСР 1991 р. (був підписаний Україною та набрав чинності 4 грудня 1991 р.) . URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_155
4. Про правонаступництво: Закон України від 12 вересня 1991 р. / Верховна Рада України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#>
5. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
6. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 8. Територія і міжнародне право

Лекція

Значення територіальних питань в міжнародних відносинах. Види територій у міжнародному праві: територія державна, з міжнародним режимом, із змішаним режимом. Територія і правонаступництво у міжнародному праві. Поняття територіального верховенства. Юридична природа і склад державної території. Об'єкти, що прирівнюються до державної території. Проблема анклавів. Правові основи та способи зміни, втрати та набуття державної території. Державні кордони та їх правовий режим. Законодавство України про територіальне верховенство і режим державних кордонів. Міжнародні договори про режим кордонів. Правовий статус полярних просторів Арктики і Антарктики. Особливості діяльності держав в цих районах.

Практичне заняття

1. Поняття, значення і види територій у міжнародному праві.
2. Державна територія: поняття, складові частини та юридична природа.
3. Поняття, види та способи встановлення державних кордонів.
4. Території з міжнародно-правовим режимом.
5. Території зі змішаним режимом.
6. Проблема визначення правового режиму Арктики.

Питання для самостійної підготовки

1. Які простори потрапляють до поняття території у міжнародному праві?
2. Яке правове значення має розрізнення остовів та скель?
3. У чому полягає проблема делімітації повітряного та космічного простору?
4. Чи допускається висування певних територіальних претензій щодо Антарктики?
5. Охарактеризуйте правовий режим Арктики.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Тема «Територія і міжнародне право» є важливою для формування загального уявлення здобувачів щодо розподілу різноманітних просторів земної поверхні, а також космосу за ознакою їхньої приналежності та того правового режиму, який діє щодо них. Для вдалої підготовки до семінарського заняття здобувачам корисним є звернення до атласу задля ознайомлення із географічним розташуванням тих чи інших територій, що будуть згадуватися протягом заняття.

Починати розгляд теми здобувачам необхідно із питання території у її загальному значенні. Слід визначитись із тим, які саме простори входять до поняття території у міжнародному праві.

Класифікацію територій можна проводити за різними критеріями, однак, безсумнівно, основним критерієм такої класифікації у міжнародному праві виступає правовий режим. Відповідь на питання щодо того, що являє собою правовий режим територій дозволяє, перш за все, відповісти на питання про те, норми якої правової системи: міжнародного права чи

внутрішньодержавного права, діють щодо неї, хоча звісно поняття правового режиму є ширшим та включає ще й інші характеристики. У різних джерелах з міжнародного права можна знайти дещо відмінні класифікації за цим критерієм та у цілому вони зводяться до розподілу територій на державні, міжнародні, зі змішаним правовим режимом.

Окремо розглядаються території зі спеціальним правовим режимом, як-то: демілітаризовані та нейтралізовані. Здобувачам потрібно розуміти, що до цих територій можуть відноситися як державні, так і міжнародні території, а також ті території, щодо яких діє змішаний правовий режим.

Починати розгляд класифікації, здобувачам, звісно, необхідно із державної території та її складових. Особливу увагу слід приділити питанню розрізнення острова, що є невід'ємною частиною території держави, та скелі, яка державною територією не вважається, а отже, не впливає на делімітацію морських просторів. У цьому контексті варто проаналізувати ситуацію, що склалася через спір між Україною та Румунією щодо острова Зміїний, та вміти пояснити сутність рішення Міжнародного Суду ООН щодо нього, яке було прийняте у 2009 р.

Стосовно державної території важливо також розуміти, що мається на увазі під терміном «умовна державна територія», та знати різницю між правовим режимом так званих абсолютних та відносних умовних державних територій.

Поряд із питанням державної території необхідно приділити увагу питанню державних кордонів, вміти навести їхнє визначення, перелічити різні види та способи встановлення. Договори щодо державних кордонів користуються підвищеною стабільністю, що відповідає одному з основних принципів міжнародного права щодо непорушності державних кордонів. У цьому зв'язку необхідно знати складові таких договорів, умови та підстави їхнього змінення. Й нарешті, здобувачам слід розуміти особливості режиму прикордонних районів та зон, що, як правило, встановлюються впродовж державних кордонів.

Переходячи до розгляду територій із міжнародно-правовим режимом, потрібно знати їхній перелік та ті джерела міжнародного права, що закріплюють їхній статус. Особливу увагу здобувачі мають приділити правовому режиму відкритого моря та тим «свободам», які діють щодо нього.

До територій із міжнародно-правовим режимом відноситься також Антарктика. Необхідно розуміти, яким саме причинам вона завдячує своїм статусом, знати його характеристику. Потрібно ознайомитись із Вашингтонським договором про Антарктику 1959 р. та розуміти із чого складається так звана система Договору про Антарктику. Серед її складових однією з найбільш важливих є Мадридський протокол 1991 р. Здобувачі мають досягнути його значення для збереження природних ресурсів Антарктики, знати часові межі його дії та розуміти можливі наслідки його припинення.

Питання щодо наявності територій із змішаним правовим режимом є дискусійним у науці міжнародного права, адже не всі вчені погоджуються із їх виокремленням. Однак важко заперечити наявність територій, щодо яких одночасно діють як норми національного, так і норми міжнародного права. При підготовці до заняття необхідно знати їхній перелік та просторові межі, а також вміти описати прояв змішаного правового режиму щодо них.

Серед цих територій на окрему увагу заслуговують міжнародні ріки та міжнародні протоки, адже деякі з них мають безпосереднє відношення до України. Мова йде про Дунай та чорноморські протоки Босфор та Дарданелли. Необхідно знати особливості їхнього правового режиму згідно із Конвенцією про режим судноплавства по Дунаю 1948 р. та Конвенцією про режим (Чорноморських) проток 1936 р.

На завершення теми, здобувачам потрібно приділити увагу питанням правового режиму Арктики. Він являє одну з найбільш серйозних проблем у міжнародному праві, адже правовий режим Арктики та секторальний принцип її розподілу чітко не визначені у жодному міжнародному договорі, що спричинює гострі дискусії неарктичних та деяких арктичних держав та

їхні вимоги щодо встановлення більш справедливого режиму доступу до природних ресурсів цього регіону.

Література до теми

1. Конвенція ООН з морського права (ратифікована Законом № 728-XIV від 3 червня 1999 р.) . URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_185
2. Конвенція про режим (Чорноморських) проток 1936 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України від 3 квітня 1992 р.) . URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_228
3. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї 1948 р. (набрання чинності для України 11 травня 1949 р.) . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_175#Text
4. Про державний кордон України : Закон України від 4 листопада 1991 р. (за станом на 18 вересня 2012 р.) / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
5. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 9. Населення і міжнародне право

Лекція

Поняття населення держави і його склад. Громадянство і його значення в сучасних міжнародних відносинах. Правове положення громадян держави, іноземців та осіб без громадянства. Регулювання питань громадянства в національному законодавстві України та інших держав. Проблема подвійного громадянства. Міжнародне співробітництво з питань подвійного громадянства. Право притулку. Вирішення питання дипломатичного притулку на сучасному етапі. Правовий статус біженців. Міжнародне співробітництво з питань біженців. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців і проблеми захисту біженців в сучасних умовах.

Практичне заняття

1. Правова регламентація статусу окремих категорій населення у міжнародному праві.
2. Міжнародно-правові питання громадянства.
3. Подвійне громадянство: його визначення, проблеми реалізації обов'язків та шляхи їхнього вирішення.
4. Поняття безгромадянства, особливості правового статусу апатридів.
5. Правовий статус іноземних громадян.
6. Особливості міжнародно-правового статусу біженців.
7. Право притулку, його форми.

Питання для самостійної підготовки

1. У чому полягає сутність громадянства? Які способи громадянства є більш поширеними?
2. Як розрізнити втрату та позбавлення громадянства? Чому останнє є забороненим?
3. Які правові режими перебування іноземних громадян на території держави Ви знаєте?
4. Які проблеми у міжнародних відносинах може викликати полігромадянство? Які є способи їхнього вирішення?
5. Чи надання статусу біженця та надання притулку є ідентичними поняттями у міжнародному та внутрішньодержавному праві?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Розглядаючи тему щодо населення у міжнародному праві, здобувачам необхідно розуміти, що мова йде в першу чергу про визначення міжнародно-правового статусу окремих груп населення. Як відомо, наявність населення є основною ознакою держави, а отже, й визначення його статусу, гарантування певного об'єму прав та встановлення обов'язків є прерогативою відповідних держав. Однак базуючись на принципі загальної поваги до прав та основних свобод людини, міжнародна спільнота прагне встановити базисні засади статусу окремих категорій населення й особливо тих із них, які є найменш захищеними, як-то: апатриди, біженці. Наявність таких засад робить

необхідним їхнє дотримання окремими державами. Таким чином, вивчення правового статусу громадян, осіб без громадянства, іноземців, біженців не може бути повним як без вивчення норм міжнародного права, так і без урахування норм національного законодавства держав. У межах семінарського заняття особливу увагу слід приділити відповідному законодавству України.

Основною категорією населення будь-якої держави є громадяни. Здобувачі повинні прийняти до уваги, інститут громадянства є суміжним для внутрішньодержавного та міжнародного права. Розглядаючи його у праві України необхідно зосередитись на положеннях Закону України «Про громадянство» 2001 р. Окрему увагу слід приділити способам отримання та припинення громадянства. З-поміж способів отримання громадянства основними виступають отримання громадянства за народженням та натуралізація. При отриманні громадянства за народженням, як відомо, застосовуються принцип «права крові» та принцип «права ґрунту», однак, поширеним є і їхнє поєднання, яке ми можемо бачити, аналізуючи норми Закону України «Про громадянство». Розглядаючи натуралізацію, слід зосередитися на вимогах, які висуваються до претендентів за законодавством різних держав та, зокрема, України.

Здобувачам Вам звернути увагу на те, що серед способів припинення громадянства найбільш питань викликає розрізнення втрати та позбавлення громадянства. Позбавлення громадянства заборонене як у міжнародному праві, так і у більшості національних законодавств. Воно розглядається як свавільне карне порушення прав людини з боку держави. Втрата ж допускається у певних, чітко визначених нормами внутрішньодержавного права, випадках, коли мова йде про порушення відповідних вимог законодавства самою людиною.

Окрему увагу здобувачам слід приділити розгляду статусу біпатридів чи осіб з множинним громадянством. Важливо пам'ятати, що наявність такого статусу не тільки надає ряд переваг людині, а й породжує низку

проблем, пов'язаних перш за все із наявністю для неї подвійних обов'язків. Необхідно визначитись із способами вирішення зазначених проблем. У цьому аспекті варто розглянути принцип «ефективного громадянства».

Значну групу населення будь-якої країни складають іноземні громадяни. Перебуваючи на території іноземної держави, вони підпадають під її юрисдикцію, однак не втрачають правового зв'язку із своєю державою. Остання зацікавлена у тому, щоб її громадяни за кордоном користувалися найбільш широким об'ємом прав та свобод. Звісно, що країна перебування не може надати іноземцям усього об'єму прав та свобод, яким користуються її власні громадяни, адже є категорії прав, якими можуть користуватися тільки громадяни країни, як-то: політичні права, право власності на певні види майна тощо. Однак держава перебування може забезпечити іноземним громадянам об'єм прав та свобод, близький із тим, що його мають власні громадяни. У цьому випадку мова йде про національний режим перебування іноземних громадян.

Існують і більш вузькі за об'ємом прав та свобод режими, що стосуються іноземних громадян. З-поміж них варто зупинитися на режимі найбільшого сприяння та спеціальному режимі. Якщо при національному режимі, іноземні громадяни майже урівнюються у правах та свободах із громадянами держави перебування, то при режимі найбільшого сприяння у своєму правовому статусі вони фактично урівнюються між собою. Як наслідок, цей правовий режим носить також назву недискримінаційного. При спеціальному режимі, на відміну від попереднього, можливе звуження або ж розширення прав та свобод громадян однієї іноземної держави у порівнянні з усіма іншими. Розглядаючи різні аспекти перебування іноземних громадян на території держави, здобувачам важливо зупинитись також на питанні екстрадиції та визначитись із випадками, коли вона стає обов'язковою і коли у неї може бути відмовлено.

На увагу здобувачів заслуговує той факт, що поряд із громадянами та іноземними громадянами на території держав перебувають також особи без

громадянства. З точки зору правової захищеності це найбільш вразлива група населення, адже щодо них відсутня держава, із якою вони поєднані зв'язком громадянства і яка, відповідно, має своїм обов'язком захищати їх. Отже, на відміну від попередніх груп населення, їхній правовий статус у більшій мірі врегульований саме нормами міжнародного, а не національного права. При розгляді питання щодо апатридів, цікаво визначитись із випадками, які породжують ситуацію безгромадянства, та із тими засобами, які мають сприяти скороченню цього явища.

Групою населення із не менш проблемним статусом, ніж статус апатрида, є також біженці. Враховуючи особливий режим їхнього перебування на території приймаючої держави, який може навіть мати переваги порівняно із режимом перебування іноземців та осіб без громадянства, здобувачам необхідно чітко визначитись із ознаками, які дозволяють особі претендувати на отримання статусу біженця. Необхідно також прослідити різницю між поняттями «надання притулку» та «надання статусу біженця». Якщо з точки зору міжнародного права, вони є синонімічними, то у національному законодавстві вони можуть розрізняватися. Якщо притулок фактично надається особі у момент перетину державного кордону, то статус біженця, особа, як правило, отримує після проходження певної процедури. У цьому аспекті здобувачам цікаво звернутися до норм Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» 2011 р.

Література до теми

1. Європейська конвенція про громадянство 1997 року (ратифікована із застереженням та заявою Законом № 163-V від 20 вересня 2006 р.) . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_004#Text
2. Конвенція про скорочення випадків безгромадянства 1961 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_240
3. Конвенція про статус апатридів 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

4. Конвенція про статус біженців 1954 р. (ратифікована Законом №п 2942-III від 10 січня 2002 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
5. Про громадянство : Закон України від 18 січня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>

Тема 10. Право міжнародних договорів

Лекція

Роль договору в сучасних міжнародних відносинах. Поняття права міжнародних договорів. Кодифікація права міжнародних договорів. Суб'єкти міжнародних договорів. Договори між державами. Договори міжнародних організацій. Етапи (стадії) укладення міжнародних договорів. Порядок набуття чинності міжнародного договору. Питання застережень до міжнародних договорів, юридичні наслідки застережень. Дія міжнародного договору. Порядок виконання міжнародних договорів. Договір і треті держави чи міжнародні організації. Колізія міжнародних договорів. Проблема співвідношення міжнародного договору і національного законодавства. Імплементация міжнародних договорів. Забезпечення виконання міжнародних договорів. Чинність міжнародних договорів. Припинення і призупинення міжнародних договорів: юридичні підстави і правові наслідки. Вплив збройних конфліктів чи катаклізмів на долю міжнародних договорів. Тлумачення міжнародних договорів. Об'єкти та джерела тлумачення міжнародних договорів. Суб'єкти тлумачення міжнародних договорів.

Практичне заняття

1. Поняття та правова природа міжнародного договору, види міжнародних договорів.
2. Порядок та етапи укладення міжнародного договору.
3. Способи вираження згоди держав на обов'язковість для них міжнародного договору.
4. Підстави та наслідки недійсності міжнародного договору.

5. Дія міжнародного договору (в часі, просторі, щодо третіх сторін).
6. Припинення дії міжнародних договорів: види, наслідки.

Питання для самостійної підготовки

1. Надайте визначення міжнародного договору.
2. Які етапи укладання міжнародного договору є обов'язковими?
3. У чому полягає значення реєстрації міжнародних договорів у Секретаріаті ООН?
4. За яких обставин міжнародний договір може бути визнаний недійсним? У чому відрізняються наслідки визнання міжнародного договору недійсним та припинення його дії?
5. Як різняться денонсація та анулювання міжнародного договору?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Міжнародний договір – одне з двох основних джерел міжнародного права. Саме це спричинило формування цілої галузі міжнародного права, присвяченої різноманітним аспектам укладання, дії, зміни та припинення міжнародних договорів.

Поряд із цим, міжнародний договір є й одним із важливих джерел права України. Отже, у процесі підготовки до теми здобувачі мають ознайомитися не тільки із джерелами міжнародного права, такими як Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р., Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р., але й з відповідним законодавством України.

Вивчаючи характеристики міжнародних договорів, здобувачам необхідно окрему увагу приділити питанню їхньої класифікації, зокрема, вміти пояснити різницю між відкритими та закритими міжнародними договорами, між договорами універсального та міжрегіонального характеру.

Одним із найважливіших питань теми є питання етапності укладання міжнародних договорів. У цьому аспекті здобувачам необхідно розуміти значення того чи іншого етапу у процесі набрання міжнародним договором

юридичної сили. Зокрема, здобувачі мають знати процедури, за допомогою яких держава може висловити згоду на юридичну обов'язковість міжнародного договору для неї. Найпоширенішою з них є ратифікація договору, однак в Україні це не єдина процедура надання обов'язковості міжнародним угодам. Важливо вміти пояснити, які саме договори підлягають ратифікації в Україні, а які – іншим процедурам. Для повноти відповіді на питання щодо етапів укладання міжнародних договорів здобувачі мають розуміти юридичне значення та наслідки реєстрації міжнародних договорів у Секретаріаті ООН.

Окремо здобувачам необхідно розглядати питання зміни міжнародних договорів. У цьому зв'язку важливо розрізнявати поняття «застереження» та «поправка».

Безсумнівно, розгляд теми «Право міжнародних договорів» не може бути повним без висвітлення питань їхньої дії. Зокрема, здобувачам потрібно зупинитись на просторових, часових та суб'єктних межах дії міжнародних договорів. Здобувачі також повинні вміти розкрити значення принципу сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Вивчаючи питання припинення дії міжнародних договорів, необхідно розрізнявати його випадки із випадками визнання міжнародного договору недійсним, адже ці ситуації мають цілковито різні юридичні наслідки. Недійсним міжнародний договір може бути визнаний унаслідок дефекту волі, форми, змісту чи суб'єкта. Здобувачам потрібно надати пояснення та навести приклади цих випадків. У свою чергу, припинення договору може бути вольовим або ж автоматичним. Здобувачі мають перерахувати способи, що належать до цих двох категорій. Зокрема, необхідно пояснити різницю між денонсацією та анулюванням договору. Й нарешті, на окрему увагу заслуговує питання забезпечення дії міжнародних договорів.

Література до теми

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (ратифікована із застереженням і заявою Президією Верховної Ради УРСР 14 квітня 1986 р.) . URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_118
2. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. / Верховна Рада України . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
4. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 11. Мирне вирішення міжнародних спорів

Лекція

Мирні засоби — єдиний правомірний шлях вирішення спорів між державами. Зміст, становлення розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів і його значення в сучасному світі. Головні міжнародно-правові акти, які відображають його зміст. Поняття "спір", "ситуація", "конфлікт" щодо міжнародного життя. Види міжнародних спорів. Консультації як особлива форма переговорів між державами. Консультації факультативні та обов'язкові. Безпосередні переговори як головний початковий засіб встановлення і регулювання відносин між державами і як головний засіб вирішення міжнародних справ. Класифікація дипломатичних переговорів. Переговори двосторонні і багатосторонні. Значення переговорів на вищому рівні і на міжнародних конференціях. Добрі послуги і посередництво. Спільне і відмінне між ними. Міжнародна слідча та примирна процедура. Слідчі та узгоджувальні комісії. Порядок їх формування, характер прийнятих рішень. Міжнародні угоди про примирну процедуру. Міжнародні третейські суди (арбітражі). Міжнародний судовий

розгляд. Особливості вирішення міжнародних протиріч в рамках міжнародних організацій.

Практичне заняття

1. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.
2. Засоби вирішення міжнародних спорів.
3. Міжнародна судова процедура як засіб вирішення міжнародних спорів.
4. Відмінності між міжнародними судами та арбітражем. Система міжнародних судових інституцій.
5. Міжнародний Суд ООН. Справа про острів Зміїний (2009). Справа «Україна проти Російської Федерації» (розпочато у 2017 р.).
6. Регіональні та спеціальні судові установи. Європейський суд з прав людини та Україна. Міжнародний трибунал з морського права. Справа «Україна проти Росії» (2018).

Питання для самостійної підготовки

1. Наведіть перелік мирних способів вирішення міжнародних спорів.
2. Які з них є більш дієвими?
3. У чому полягає сутність міжнародних переговорів?
4. Як різняться міжнародні арбітражні та міжнародні судові органи?
5. Охарактеризуйте процедуру мирного вирішення міжнародних спорів за участю Ради Безпеки ООН.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Дві світові війни, які відбулися у ХХ ст., продемонстрували, що мирне вирішення міжнародних спорів – єдино можливий варіант виживання людства. Отже, уважне вивчення та дослідження мирних процедур та засобів вирішення спорів у міжнародних відносинах є вкрай важливим для збереження миру та безпеки на планеті.

Вивчення теми здобувачам цікаво розпочати з розгляду еволюції формування основного принципу міжнародного права – принципу мирного вирішення міжнародних спорів, адже, як відомо, війна протягом довгого часу залишалася легальним засобом вирішення спорів між державами.

Для розробки дієвого механізму запобігання збройним міжнародним конфліктам необхідно визначитись із поняттям міжнародного спору, розрізняючи його із поняттям міжнародної спірної ситуації, а також із поняттям міжнародного конфлікту. На жаль, незважаючи на наявність правової регламентації засобів мирного вирішення міжнародних спорів, чіткі нормативні визначення відсутні, що ускладнює застосування мирних процедур врегулювання.

Розглядаючи окремі засоби мирного вирішення міжнародних спорів, здобувачам варто зіставляти ті з них, що є схожими між собою, та виокремлювати їхні особливості. Так, необхідно проаналізувати схожі та відмінні риси переговорів та консультацій, добрих послуг та посередництва, слідчої та погоджувальної процедур.

Окрему увагу слід здобувачам приділити такому засобу як переговори, адже у науці міжнародного права підкреслюється, що було б невірним розглядати їх тільки як один із засобів мирного вирішення спорів, бо вони є набагато ширшим поняттям і можуть розглядатися взагалі як форма багатосторонньої дипломатії, що застосовується для вирішення будь-яких питань у міжнародних відносинах.

Здобувачам важливо зупинитися також на детальному розгляді таких засобів вирішення міжнародних спорів, як міжнародний арбітраж та міжнародний суд. Вони займають окреме місце у системі мирного врегулювання, адже їхні рішення, на відміну від усіх інших засобів вирішення спорів, мають обов'язкову силу для конфліктуючих сторін. Разом із тим існують багато рис, що різнять їх між собою. В першу чергу, мова йде про організаційні особливості.

Й нарешті, важливу у роль у системі засобів вирішення міжнародних спорів відіграють рішення міжнародних організацій. Необхідно зосередитись на розгляді того механізму мирного вирішення міжнародних спорів, що був розроблений міжнародними організаціями, як універсального (ООН), так і регіонального характеру (ОБСЄ, АС, ОАД). Звісно, особливе місце у ньому

займає процедура мирного врегулювання в ООН. Виключне значення у цьому процесі мають рішення Ради Безпеки ООН. Однак існуюча система не позбавлена недоліків. У цьому зв'язку здобувачі мають сформулювати власну думку щодо тих вад, які притаманні системі мирного врегулювання міжнародних спорів за участі ООН та надати рекомендації щодо їхнього усунення.

Література до теми

1. Конвенція з примирення і арбітражу в рамках НБСЄ (ратифікована Законом № 165/95-ВР від 16 травня 1995 р.) . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a11#Text
2. Конвенція про вирішення міжнародних суперечок 1907 р. (ратифікована Президією Верховної Ради СРСР 7 березня 1955 р.) . URL: <https://cil.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2017/07/1907-The-Hague-Convention-for-the-Pacific-Settlement-of-International-Disputes-1.pdf>
3. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
4. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
5. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 12. Право міжнародних організацій

Лекція

Значення міжнародних організацій в сучасну епоху. Історія міжнародних організацій, її основні етапи. Міжнародна міжурядова організація: основні ознаки та класифікація. Членство в міжнародних організаціях. Юридична природа міжнародних організацій. Статут організації

як міжнародний договір особливого виду. Проблема юридичної сили актів міжнародних організацій. Особливості міжнародної правосуб'єктності. Організаційний механізм міжнародних організацій, основні тенденції його розвитку. Загальна характеристика окремих міжнародних організацій, що відіграють важливу роль як на всесвітньому так і на регіональному рівні (ООН, її спеціалізовані установи, Рада Європи тощо). Питання діяльності міжнародних конференцій (поняття, коло учасників, порядок роботи, види і правове значення актів конференцій. Роль міжнародних неурядових організацій в міжнародних відносинах.

Практичне заняття

1. Право міжнародних організацій: поняття та джерела.
2. Поняття міжнародної організації, необхідні ознаки.
3. Класифікація міжнародних організацій.
4. Порядок створення міжнародних організацій та припинення їх існування.
5. Правосуб'єктність міжнародних організацій.

Питання для самостійної підготовки

1. Наведіть основні ознаки міжнародних міжурядових організацій.
2. Чи можна вважати волю міжнародних організацій автономною щодо волі їхніх держав – членів? Обґрунтуйте відповідь.
3. У чому полягає специфіка правосуб'єктності міжнародних організацій?
4. Як відрізняються відкриті та закриті міжнародні організації?
5. Чи є можливим утворення наддержавних міжнародних організацій? У чому проблема їхнього утворення?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Необхідність уважного вивчення права міжнародних організацій для здобувачів обумовлена тією визначною роллю, що її відіграють у наш час міжнародні організації як суб'єкти міжнародного права. Кількість міжнародних організацій незмінно зростає. Трансформується їхня правосуб'єктність та можливість впливу на нормоутворення у міжнародних

відносинах. Разом з тим, існує значна кількість міжнародних конвенцій, що надають нормативне регулювання відносинам за участю міжнародних організацій. Саме їм має бути надана увага при вивченні теми.

Корисним для здобувача є визначення основних ознак міжнародної (міжурядової) організації, які роблять її повноцінним суб'єктом міжнародного права та наділяють міжнародною правосуб'єктністю. Необхідним є розуміння того, що незважаючи на те, що міжнародна організація утворюється її членами, переважно державами, вона є незалежним суб'єктом міжнародних відносин із власною автономною волею.

Вивчення теми для здобувачів не може бути повним без проведення класифікації міжнародних організацій за різними критеріями. Особливої уваги заслуговують міжнародні організації неурядового характеру. Потрібно визначити основні ознаки таких організацій та вміти відрізнити їх від міжнародних організацій міжурядового характеру. Особливе місце у класифікації міжнародних організацій займають транснаціональні корпорації, яких останнім часом наділяють ознаками суб'єктів міжнародного права. При підготовці до заняття варто сформулювати власну точку зору щодо цього питання та вміти аргументувати її.

На завершення теми здобувачам необхідно охарактеризувати діяльність міжнародних організацій у процесі розроблення нормативного регулювання міжнародних відносин. У ХХ ст. міжнародні організації стали основною формою багатосторонньої дипломатії. Цікаво проаналізувати перспективи трансформації цієї їхньої функції у майбутньому.

Література до теми

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 13. Організація Об'єднаних Націй

Лекція

Цілі та принципи ООН. Роль ООН у збереженні миру та міжнародної безпеки. Економічне, соціальне та інші різновиди співробітництва держав у рамках ООН. Робота ООН з розвитку та вдосконалення міжнародного права. Членство в ООН, процедура прийому нових членів. Система ООН. Основні органи ООН. Генеральна Асамблея ООН та Рада Безпеки ООН, Економічна та Соціальна Рада ООН, Секретаріат ООН, Міжнародний суд ООН: компетенція, склад, юридична сила рішень. Допоміжні органи ООН, їх Генеральна Асамблея ООН та Рада Безпеки ООН, компетенція. Спеціалізовані установи ООН, їх структура, цілі функціонування та компетенція

Практичне заняття

1. Історія створення ООН.
2. Завдання, принципи діяльності та структура ООН.
3. Компетенція основних органів ООН.
4. Генеральна Асамблея ООН як міжнародний форум.
5. Рада Безпеки ООН як гарант миру та міжнародної безпеки.
6. Система ООН. Спеціалізовані установи ООН.

Питання для самостійної підготовки

1. Які принципи Уставу ООН гарантують унікальне положення цієї міжнародної організації порівняно з іншими?
2. Охарактеризуйте компетенцію Генеральної Асамблеї ООН. Чи може вона виконувати функції Ради Безпеки?
3. Охарактеризуйте процедури прийняття рішень Радою Безпеки ООН. У чому її переваги та недоліки?

4. Чи слід, на Вашу думку, розширювати компетенцію Міжнародного Суду ООН? Які б зміни Ви запропонували?
5. Як відрізняються структура та система ООН?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Вивчення права міжнародних організацій для здобувачів не може бути повним без окремого розгляду ООН як універсальної міжнародної організації, роль якої у формуванні сучасної системи міжнародних відносин є унікальною. У своїй діяльності ООН перш за все керується положеннями Уставу, що був підписаний у 1945 р. Необхідно розуміти, що Устав ООН являє собою універсальний міжнародний договір. День його вступу в дію (24 жовтня 1945р.) є днем заснування ООН.

Розглядаючи положення Уставу здобувачі мають визначитись із основними цілями та завданнями, що їх ставить перед собою ООН. Слід охарактеризувати ту роль, яку відіграє ООН у збереженні міжнародного миру та безпеки.

Окремої уваги здобувачів заслуговує розгляд системи ООН. Важливо зрозуміти, що система ООН не співпадає із системою органів ООН. Система органів ООН відображує тільки внутрішню структуру організації, в той час, як система ООН є поняттям більш широким, що включає як саму ООН, так й інші міжнародні організації, пов'язані з ООН.

При розгляді основних органів ООН слід окремо зупинитися на правовому статусі Генеральної Асамблеї ООН, Ради Безпеки ООН та Міжнародного Суду ООН. Здобувачам важливо розрізняти компетенцію Генеральної Асамблеї ООН та Ради Безпеки ООН у справі підтримання миру та безпеки. Цікаво охарактеризувати процедуру прийняття рішень у Раді Безпеки ООН, адже, зокрема, у ній міститься одна з проблем у функціонуванні ООН.

Окремої уваги заслуговує діяльність Міжнародного Суду ООН. Здобувачам необхідно визначитись із компетенцією суду, адже він розглядає

справи за участю тільки держав – членів ООН. Важливо пам'ятати, що рішення суду є обов'язковими тільки за певних умов.

Крім основних органів ООН не можна лишити поза увагою також допоміжні органи, бо їхня роль у виконанні різноманітних функцій ООН дуже велика.

Переходячи до розгляду системи ООН, варто зупинитися перш за все на спеціалізованих установах ООН. Їхня кількість постійно зростає, отже, при підготовці до заняття корисно звернутися до офіційного сайту ООН (www.un.org), який містить поточну інформацію з цього приводу. Окрему увагу здобувачам слід звернути на діяльність Міжнародної організації праці (МОП), Організації ООН з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ).

На завершення заняття здобувачам необхідно надати оцінку діяльності ООН останнім часом, визначитись із теми проблемами, які заважають їй ефективно протидіяти посяганням на міжнародний мир і безпеку та іншим порушенням міжнародного права. Цікаво проаналізувати перспективи трансформації ООН у майбутньому та надати рекомендації щодо більш ефективного її функціонування.

Література до теми

1. Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН 1947 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 13 квітня 1966 р.) URL: [//zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_170](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_170)
2. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
3. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки : Закон України від 23 квітня 1999 р. (за станом на 8 вересня 2012 р.) / Верховна Рада України . URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/613-14>

4. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
5. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 14 . Право міжнародної безпеки

Питання для самостійної підготовки

1. Визначити основні принципи права міжнародної безпеки.
2. Охарактеризувати засади здійснення миротворчих операцій за міжнародним правом.
3. Виокремити види миротворчих операцій.
4. Які є акти незаконного застосування збройної сили?
5. Охарактеризувати термін «м'яка сила».

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Розгляд питань, що стосуються право колективної безпеки, для здобувачів має початися з історії становлення галузі. Окрему увагу слід звернути на різні підходи до визначення предмета галузі. Важливими для комплексного розуміння системи колективної безпеки є принципи права міжнародної безпеки.

Здобувачі мають знати засади здійснення миротворчих операцій за міжнародним правом. Необхідно виокремлювати види миротворчих операцій, серед яких слід звернути увагу на такі різновиди, як: превентивна дипломатія, примирення, підтримання миру, примусове введення миру, постконфліктну відбудову миру, гуманітарну допомогу. Останню слід відрізняти від гуманітарної інтервенції.

Особливо важливими у сучасних умовах є роззброєння та обмеження озброєнь. Здобувачі мають знати, що становлять собою акти незаконного застосування збройної сили.

Здобувачам корисним є ознайомлення із Програмою. миру Генерального секретаря ООН. Також необхідно надати характеристику заходам з довіри та безпеки ОБСЄ.

Вивчення теми для здобувачів буде неповним без дослідження невоєнних аспектів міжнародної безпеки. Здобувачі мають знати визначення невійськової безпеки та вміти охарактеризувати концепції «м'якої сила» та моделі секторної безпеки.

Література до теми

1. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р. (ратифікований Законом № 248/94-ВР від 16 листопада 1994 р.) . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text
2. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підруч.. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
4. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 15. Міжнародне гуманітарне право

Лекція

Поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права. Кваліфікація збройних конфліктів та сфера застосування міжнародного гуманітарного права. Збройний конфлікт міжнародного характеру. Збройний конфлікт неміжнародного характеру. Учасники збройного конфлікту. Комбатанти. Партизани. Повстала сторона. Некомбатанти. Медичний персонал. Військові кореспонденти. Шпигуни. Найманці. Захист жертв війни за міжнародним правом. Статус поранених і хворих. Статус

військовополонених. Цивільне населення та об'єкти. Засоби та методи ведення війни. Заборонені засоби ведення війни. Заборонені методи ведення війни. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

Практичне заняття

1. Поняття, джерела та система міжнародного гуманітарного права.
2. Принципи міжнародного гуманітарного права.
3. Кваліфікація та види збройних конфліктів.
4. Учасники збройного конфлікту. Комбатанти. Партизани. Повстала сторона.
5. Некомбатанти. Медичний персонал. Військові кореспонденти.
6. Захист жертв війни за міжнародним правом.
7. Засоби та методи ведення війни.
8. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

Питання для самостійної підготовки

1. Дайте визначення міжнародного гуманітарного права.
2. Назвіть основні принципи та джерела міжнародного гуманітарного права.
3. Хто відноситься до жертв війни, як забезпечується їх захист ?
4. Хто відноситься до законних учасників воєнних конфліктів?
5. Які існують заборонені методи та засоби ведення війни?
6. Який правовий статус цивільних об'єктів та культурних цінностей у період воєнного конфлікту?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Міжнародне гуманітарне право сформувалося як необхідний наслідок гуманізації військових дій та жорсткої регламентації ведення війни. Воно становить важливий елемент міжнародного захисту прав людини, що особливо вразливі у період збройних конфліктів. Здобувачам необхідно знати поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права.

Здобувачам важливо вміти кваліфікувати збройні конфлікти та визначати сфера застосування міжнародного гуманітарного права. Здобувачі повинні розрізняти збройний конфлікт міжнародного характеру та збройний конфлікт неміжнародного характеру. особливе значення надається визначенню статусу учасників збройного конфлікту. Серед них слід розрізняти осіб, що мають статус комбатантів (зокрема: партизанів, учасників повсталі сторони) та не комбатантів (зокрема: медичний персонал, військових кореспондентів). На окрему увагу заслуговує кваліфікація дій шпигунів та найманців.

Важливе значення надається захисту жертв війни за міжнародним правом. Здобувачі повинні знати статус поранених і хворих, а також статус військовополонених. Захистом користуються також цивільне населення та об'єкти.

У міжнародному гуманітарному праві розглядають також так звані закони та звичаї війни. У цьому контексті здобувачам слід звернути увагу на дозволені засоби та методи ведення війни. Здобувачі мають виокремлювати заборонені засоби та методи ведення війни.

Здобувачі мають вміти використовувати норми міжнародного гуманітарного права для кваліфікації збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

Література до теми

1. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114a-03>
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
3. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf

Тема 16. Міжнародно-правова відповідальність

Лекція

Поняття і види міжнародних правопорушень. Міжнародні злочини і міжнародні делікти. Поняття і юридична природа міжнародно-правової відповідальності: підстави, принципи, цілі. Кодифікація і прогресивний розвиток норм про міжнародно-правову відповідальність. Роль інституту відповідальності в функціонуванні міжнародного права. Міжнародно-правова відповідальність держави. Відповідальність держави за поведінку її органів і посадових осіб. Відповідальність держави за шкідливі наслідки правомірної діяльності. Обставини, що виключають відповідальність держави. Особливості відповідальності держави за міжнародні злочини. Процесуальні питання реалізації відповідальності держави. Міжнародно-правова відповідальність міжнародних організацій. Спільні і особливі риси в порівнянні з відповідальністю держави. Види і форми міжнародно-правової відповідальності. Система міжнародно-правової відповідальності (реституція, компенсація та сатисфакція (поняття, співвідношення та взаємодія).

Практичне заняття

1. Міжнародно-правова відповідальність як інститут міжнародного права.
2. Поняття, цілі та функції міжнародно-правової відповідальності.
3. Відповідальність за правомірну діяльність (абсолютна відповідальність), її підстави.
4. Міжнародні правопорушення: поняття та види (міжнародні злочини, злочини міжнародного характеру, міжнародні делікти).
5. Різновиди та форми міжнародно-правової відповідальності.

Питання для самостійної підготовки

1. У чому полягає сутність міжнародно-правової відповідальності?
2. Якими є основні підстави притягнення до міжнародно-правової відповідальності? Чи можливе притягнення до відповідальності за відсутності вини?

3. Охарактеризуйте необхідні умови настання абсолютної відповідальності у міжнародному праві.
4. Наведіть визначення та класифікацію міжнародних правопорушень.
5. Які суб'єкти можуть відповідати за скоєння міжнародних злочинів?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Переходячи до розгляду теми про міжнародно-правову відповідальність, здобувачам необхідно усвідомлювати ту значну роль, яку цей інститут відіграє у праві в цілому та, зокрема, у міжнародному праві. Саме він має за свою основну мету сприяння стабільності міжнародного правопорядку, відновлюючи нормальний розвиток міжнародних відносин.

Незважаючи на це, із відповідальністю у міжнародному праві пов'язано багато доктринальних та практичних питань. У процесі підготовки до семінарського заняття здобувачам необхідно вміти надати визначення терміну «міжнародно-правова відповідальність», виокремлювати її цілі та функції.

Окрему увагу слід приділити вивченню підстав міжнародно-правової відповідальності, якими є міжнародні правопорушення. Однак не всі міжнародні делікти мають однакові юридичні наслідки у контексті відповідальності за їхнє скоєння. Розуміючи цей факт, необхідно розглянути класифікацію міжнародних правопорушень. здобувачі мають знати, які самі міжнародні правопорушення відносяться до так званих міжнародних злочинів, які до кримінальних злочинів міжнародного характеру, а які вважаються власне міжнародними проступками.

Однак скоєння міжнародного правопорушення є не єдиною підставою міжнародної відповідальності, адже вона може бути застосована до суб'єктів також у разі заподіяння матеріальних збитків одним суб'єктом міжнародного права іншому навіть за умов правомірної діяльності. Мова йде про так звану абсолютну чи об'єктивну відповідальність. Здобувачам необхідно знати, у яких випадках та за яких умов вона має місце. У цьому зв'язку треба володіти термінами «непереборна сила» та «випадок».

Важливе питання теми стосується суб'єктів міжнародної відповідальності. Основним суб'єктом, що може підлягати міжнародній відповідальності, є держава. Здобувачам необхідно пам'ятати, що держава є відповідальною не тільки за власні дії у якості персоніфікованого суб'єкта, але й за дії посадових осіб, що є частиною її владного апарату.

Одним із найбільш спірних суб'єктів міжнародної відповідальності є фізична особа. Частина науки міжнародного права не виокремлює питання відповідальності цього суб'єкта з теми міжнародно-правової відповідальності та взагалі скептично ставиться до її існування. Інша ж частина, представників якої стає дедалі більше, схильна вважати, що норми, які регулюють відносини міжнародної кримінальної відповідальності за міжнародні злочини, утворюють нову галузь міжнародного права – міжнародне кримінальне право. На користь цієї думки свідчить існування цілої низки інституційних механізмів реалізації такої відповідальності, серед яких особливе місце посідає Міжнародний кримінальний суд у Гаазі, утворений у 1998 р. Авторка рекомендацій поділяє останню позицію, отже, за програмою тема «Міжнародне кримінальне право» розглядається окремо.

При підготовці до теми здобувачам цікаво зупинитись також на питаннях відповідальності міжнародних організацій, зокрема, на питанні співвідношення їхньої відповідальності із відповідальністю держав – учасниць, що має місце у деяких випадках.

На завершення розгляду теми здобувачам необхідно зосередитись на формах та видах міжнародної відповідальності, визначитись із поняттям санкцій у міжнародному праві.

Література до теми

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка.
Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL:
<https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 16. Міжнародне кримінальне право

Лекція

Поняття та особливості міжнародного кримінального права. Принципи та джерела міжнародного кримінального права. Процес кодифікації міжнародного кримінального права. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб. Поняття міжнародного злочину. Класифікація міжнародних злочинів. Відповідальність фізичних осіб за міжнародні злочини: геноцид, злочини проти людяності, військові злочини, агресію. Порядок притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру. Характеристика окремих кримінальних злочинів міжнародного характеру. Співробітництво держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Надання державами правової допомоги у кримінальних справах. Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиції) та передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства. Міжнародна кримінальна юстиція. Міжнародні трибунали.

Практичне заняття

1. Поняття міжнародного кримінального права, його принципи та джерела.
2. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб.
3. Міжнародні злочини: геноцид, злочини проти людяності, військові злочини, агресія.
4. Порядок притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру.
5. Співробітництво держав у галузі боротьби із міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру. Інтерпол.

6. Надання державами правової допомоги у кримінальних справах: екстрадиція, передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства.

7. Міжнародна кримінальна юстиція.

Питання для самостійної підготовки

1. Чому не всі вчені згодні із виокремленням міжнародного кримінального права як самостійної галузі міжнародного права?

2. Надайте визначення міжнародного злочину та його різновидам.

3. Чи настає міжнародна кримінальна відповідальність за кримінальні злочини міжнародного характеру?

4. У яких випадках екстрадиція злочинців, як правило, не допускається?

5. Охарактеризуйте принципи роботи Міжнародного кримінального суду.

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Здобувачам слід враховувати, що міжнародне кримінальне право є однією з найдискусійніших галузей міжнародного права, адже дотепер багато хто з вчених не визнає її наявності. Проблема полягає у тому, що протягом усього існування держави здійснення кримінальної юрисдикції було невід'ємною складовою її суверенітету. Крім того, донедавна дуже важко було казати саме про *міжнародну* кримінальну відповідальність індивіду, адже не існувало постійних міжнародних судових органів, які б могли застосовувати власну юрисдикцію поза кримінальною юрисдикцією окремих держав. Однак заснування Міжнародного кримінального суду дозволяє казати про міжнародно-правове оформлення інституту міжнародної кримінальної відповідальності, а отже, й міжнародного кримінального права.

Окрім міжнародних відносин, пов'язаних із притягненням до міжнародної кримінальної відповідальності, до предмета міжнародного кримінального права потрапляють ще й інші правовідносини, а саме: правовідносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права із співробітництва у сфері боротьби із міжнародною злочинністю, а також правовідносини із надання правової допомоги у кримінальних справах.

Достатньо широкий предмет галузі обумовлює наявність достатньо розгалуженої джерельної бази, із якою мають ознайомитись здобувачі.

Принциповим для здобувачів при вивченні міжнародного кримінального права є знання міжнародних злочинів, за які передбачено міжнародну кримінальну відповідальність. До них Статутом міжнародного кримінального суду віднесені: геноцид, злочини проти людяності, військові злочини, агресія. Необхідно знати їхні склади та особливості.

Здобувачам окремо слід розглядати питання притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності за злочини міжнародного характеру, такі як піратство, тероризм, работоргівля тощо. На жаль, дотепер притягнення до кримінальної відповідальності за них відбувається за національним правом зацікавлених держав, що іноді залишає винних осіб без покарання. У цьому контексті необхідно визначитись із проблемами притягнення до відповідальності за скоєння злочинів піратства біля узбережжя Сомалі та розуміти сутність та особливості застосування універсальної кримінальної юрисдикції держав.

Іншою важливою сферою регулювання міжнародного кримінального права є співробітництво держав у галузі боротьби із міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру. Автори, що не погоджуються із виокремленням міжнародного кримінального права як окремої галузі, часто присвячують цим питанням окремий розділ у своїх працях, що як правило, має назву «Міжнародне співробітництво у боротьбі із злочинністю», «Міжнародна боротьба із злочинністю» та інші. У цьому зв'язку здобувачам цікаво зупинитися на роботі окремих міжнародних організацій, що функціонують у цій сфері, зокрема, на роботі Інтерполу.

Зважаючи на більшу відкритість кордонів та підвищену мобільність фізичних осіб, ефективне здійснення державної кримінальної юрисдикції у наш час майже неможливе без надання державами друг другу правової допомоги у кримінальних справах. Одними з основних видів такої допомоги є екстрадиція та передавання засуджених для відбування покарання до

держави громадянства. Щодо екстрадиції здобувачі мають усвідомити, чи є вона обов'язком держави, чи тільки правом, та знати випадки, у яких екстрадиція, як правило, не відбувається. Окрему увагу слід приділити умовам передавання засуджених для відбування покарання до держави громадянства.

Останнім питанням теми є питання міжнародної кримінальної юстиції. Здобувачі мають знати міжнародні судові органи, створення яких передувало утворенню постійно діючого міжнародного судового органу у кримінальних справах – Міжнародного кримінального суду. Важливо знати його юрисдикцію та принципи діяльності, одним з яких є принцип додатковості, що означає, що суд може застосовувати свої повноваження тільки у випадку, коли держави не бажають чи не можуть притягти злочинця до відповідальності за нормами національного права. здобувачі мають також знати покарання, які може призначати суд, та порядок їхнього відбування особами визнаними винними у скоєнні міжнародних злочинів.

Література до теми

1. Rome statute of International Criminal Court of 1998. Date of amendments: 29.11.2010. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>
2. Войцеховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 18. Право зовнішніх зносин

Лекція

Зовнішня політика, дипломатія і міжнародне право. Розширення сфери дипломатії в сучасному світі. Поняття дипломатичного і консульського права. Органи зовнішніх зносин держави: внутрішні (глава держави, парламент,

уряд, відомство зовнішніх зносин) та зовнішні (дипломатичні та консульські представництва, тимчасові органи). Роль інших державних органів в сфері зовнішніх зносин. Дипломатичні представництва. Їх склад, структура і функції. Порядок призначення та відкликання дипломатичних представників. Класи дипломатичних представників і дипломатичні ранги. Дипломатичні привілеї і імунітети дипломатичного представництва. Привілеї і імунітети дипломатичного персоналу, адміністративно-технічного персоналу та обслуговуючого персоналу. Обов'язки персоналу щодо країни перебування. Постійні представництва держав при ООН та інших міжнародних організаціях. Правові основи дипломатичної служби на Україні. Правове регулювання організації і діяльності консульських установ. Відмінність консульських представництв від дипломатичних. Функції консульських установ. Класи консулів. Консульський патент і екзекватура. Консульські привілеї і імунітети.

Питання для самостійної підготовки

1. Надайте визначення права зовнішніх зносин як галузі міжнародного права та опишіть його структуру.
2. Охарактеризуйте основні функції дипломатичної установи. У чому полягає функція дипломатичного захисту громадян?
3. Як різняться та яке значення мають дипломатичні класи та ранги?
4. Якими є основні функції консульської установи? Що являє собою консульська легалізація документів?
5. Яку роль відіграють дипломатичні та консульські привілеї та імунітети у міждержавних відносинах?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Регулюючи міжнародні відносини, міжнародне право не може не приділяти особливу увагу регламентації процедур здійснення контактів між різними суб'єктами міжнародного права. При підготовці здобувачам слід зважити на той факт, що враховуючи значну кількість міжнародних договорів, які стосуються питань здійснення зовнішніх зносин, можна казати про

наявність кодифікованої галузі міжнародного права – права зовнішніх зносин.

Звісно, у рамках цієї галузі основними інститутами виступають дипломатичне та консульське право, однак не можна лишати поза увагою також правові норми, що регулюють здійснення спеціальних місій і діяльність представництв держав при міжнародних організаціях.

При вивченні дипломатичного права здобувачам важливо не обмежуватися дослідженням тільки міжнародних конвенцій, а звертатися також до національного законодавства, адже цей інститут є суміжним для міжнародного та внутрішньодержавного права. У цьому зв'язку необхідно ознайомитись із положеннями Закону України «Про дипломатичну службу» 2001 р.

Як відомо, дипломатичні зносини реалізуються, зокрема, через дипломатичні представництва держав за кордоном. Однією із визначальних рис, які різнять дипломатичні представництва з іншими органами зовнішніх зносин держав за кордоном, є те, що вони виконують функцію офіційного представництва держав.

Здобувачам важливо при розгляді діяльності посольств та місій зупинитися на тому, яким саме чином розпочинається та припиняється дипломатична місія. У цьому зв'язку корисно ознайомитися з вимогами міжнародного та національного права до персоналу представництв. Важливо вміти розрізняти поняття дипломатичних класів, дипломатичних рангів та посад у складі дипломатичних представництв. Дипломатичний клас – це категорія саме міжнародного права, яка є уніфікованою для дипломатів різних країн та стосується глав дипломатичних представництв. Дипломатичні ж ранги визначаються національним законодавством і можуть не співпадати між собою у різних державах. Вони являють собою спеціальні звання співробітників дипломатичної служби, які в Україні мають присвоюватися дипломатичному та адміністративно-технічному персоналу представництв. Що ж до посад на дипломатичній службі, то це первинні структурні одиниці

у відповідному дипломатичному представництві, на які приймаються службовці із відповідними рангами. Ранги співробітників, однак, можуть і не співпадати із названими посадами, адже одну й ту саму посаду можуть займати дипломати різних рангів.

Окрему увагу здобувачам слід приділити процедурі призначення голови дипломатичного представництва, бути знайомим із поняттям агреману. Серед підстав припинення дипломатичної місії потрібно проаналізувати підстави та наслідки визнання дипломата персоною *non grata*.

Як і випадку із дипломатичним правом, консульське право є суміжним інститутом міжнародного та внутрішньодержавного права, отже і джерелами його є не тільки міжнародні конвенції, а й національне законодавство. У цьому зв'язку варто ознайомитися із положеннями Консульського статуту України 1994 р.

Розглядаючи консульське право, здобувачам слід вміти відрізнити функції консульств та посольств, адже консульства, на відміну від посольств, функції представництва не виконують, втім не варто забувати про так звану кумуляцію функцій, тобто поєднання функцій кількох установ в одній. Основна функція, що виконується консульствами, – це функція захисту інтересів громадян, юридичних осіб, що зареєстровані в акредитуючій державі, та самої держави на території держави перебування. У цьому зв'язку консульство має багато напрямків діяльності. Особливу увагу слід звернути на консульську легалізацію документів, консульський облік, захист, що його має надати консульство громадянам, які опинилися у скрутному становищі за кордоном тощо. Здобувачам потрібно пам'ятати, що консульство діє у межах консульського округу, яких у країні перебування може бути декілька.

Вимоги до персоналу консульської установи близькі до вимог до персоналу дипломатичних представництв. Тут також існують поняття класів, рангів, посад. Процедура призначення голови консульської установи дещо відрізняється від процедури призначення голови дипломатичного

представництва. Потрібно знати відмінності і, зокрема, ознайомитися із поняттям консульської екзекватури.

Наприкінці ознайомлення із правом зовнішніх зносин здобувачам необхідно також розглянути питання про дипломатичні та консульські привілеї та імунітети, які є важливими гарантіями незалежності у діяльності відповідних установ на території приймаючої держави. Незважаючи на наявність схожості між привілеями та імунітетами дипломатів та консулів, привілеї та імунітети останніх є більш вузькими. Цікаво виявити та проаналізувати розбіжності між ними.

Література до теми

1. Про дипломатичну службу: Закон України від 7 червня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

Тема 19. Міжнародне економічне право

Лекція

Поняття, джерела, принципи та система міжнародного економічного права. Міжнародні економічні організації. Світова організація торгівлі. Організація ООН з промислового розвитку (ЮНІДО). Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК). Юрисдикційні імунітети держав та їх власності. Теорія функціонального імунітету. Регулювання діяльності транснаціональних корпорацій у сфері міжнародних економічних відносин за міжнародним правом. Вирішення міжнародних економічних спорів. Економічний суд СНД. Суд Євразійського економічного союзу. Орган вирішення спорів СОТ. Право СОТ.

Питання для самостійної підготовки

1. Які підходи до визначення поняття міжнародного економічного права властиві для сучасної юридичної науки?
2. Яку роль в міжнародній економічній системі відіграють основні принципи міжнародного права?
3. У чому полягає юридичне зміст спеціальних принципів міжнародного економічного права?
4. Які організаційно-правові форми економічних об'єднань на універсальному та регіональному рівнях?
5. Як співвідносяться право міжнародної торгівлі, міжнародне торговельне право та право СОТ?
6. Яка роль СОТ в сучасній міжнародній системі?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Починати розгляд теми здобувачам потрібно із вивчення системи міжнародного економічного права, що є складним полі структурним утворенням. Для розуміння теми особливе значення має знання основних міжнародних економічних організацій. Серед них на окрему увагу заслуговують: Світова організація торгівлі. Організація ООН з промислового розвитку (ЮНІДО). Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК).

Окремий комплекс питань у міжнародному економічному праві пов'язаний з юрисдикційними імунітетами держав та їх власності. У цьому контексті для здобувачів важливе розуміння теорії функціонального імунітету та його розрізнення із абсолютним імунітетом держав. здобувачі мають звернути увагу на правове регулювання діяльності транснаціональних корпорацій у сфері міжнародних економічних відносин за міжнародним правом.

Значний комплекс питань теми присвячений вирішенню міжнародних економічних спорів у різних міжнародних судових інституціях. Здобувачам потрібно знати особливості діяльності Економічного суду СНД, Суду Євразійського економічного союзу, Орган вирішення спорів СОТ.

Наприкінці ознайомлення слід виокремити основні риси та особливості права СОТ.

Література до теми

1. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1947 р. (із доповненням 1994 р.) . URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264
2. Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав 2004 р. . URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e50
3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

Тема 20. Міжнародне право навколишнього середовища

Лекція

Поняття, джерела та принципи міжнародного права навколишнього середовища. Суб'єкти та об'єкти міжнародного права навколишнього середовища. Визначальні конференції з охорони навколишнього середовища. Інституційний механізм міжнародного права навколишнього середовища. Міжнародний союз охорони природи та природних ресурсів (МСОП). Програма ООН з навколишнього середовища. (ЮНЕП). Всесвітня метеорологічна організація. Міжнародна група експертів з питань змін клімату. Форум ООН з лісів.

Практичне заняття

1. Поняття, джерела та принципи міжнародного права навколишнього середовища.
2. Суб'єкти та об'єкти міжнародного права навколишнього середовища.
3. Визначальні конференції з охорони навколишнього середовища.
4. Інституційний механізм міжнародного права навколишнього середовища.

Питання для самостійної підготовки

1. Який зміст концепцій «сталого розвитку» та «екологічної безпеки»?

2. Які основні види спеціальних принципів міжнародного права навколишнього середовища?
3. Яке значення мають норми «м'якого права» для розвитку міжнародного права навколишнього середовища?
4. Яку роль грають міжнародні організації та глобальні конференції в галузі охорони навколишнього середовища?
5. Назвіть основні напрямки діяльності ЮНЕП.
6. Які перспективи має міжнародне співробітництво по реалізації Кіотського протоколу?

Методичні вказівки до вивчення питань теми

Вивчення теми, як завжди, здобувачам корисно почати із поняття, джерел та принципів міжнародного права навколишнього середовища. Необхідно вміти визначати концепції «сталого розвитку» та «екологічної безпеки».

Важливим для здобувачів є знання суб'єктів та об'єктів міжнародного екологічного права. Вони мають знати визначальні конференції з охорони навколишнього середовища, що характеризують етапи становлення міжнародного права навколишнього середовища.

Особливе значення для розгляду здобувачами має інституційний механізм міжнародного права навколишнього середовища. У ньому на окрему увагу заслуговують Міжнародний союз охорони природи та природних ресурсів (МСОП), Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), Всесвітня метеорологічна організація, Міжнародна група експертів з питань змін клімату, Форум ООН з лісів.

На окрему увагу здобувачів заслуговує розгляд механізму дії Кіотського протоколу.

Література до теми

1. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку 1992 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455

2. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1992 р.
URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044
3. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
3. Теорія міжнародного права : навчал.-метод. посіб. / за ред. О.В. Бігняка. Херсон: Гельветика, 2020. 224 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15562>

ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

1. Передмова

Письмова контрольна робота є однією з форм організації самостійної роботи здобувачів заочної форми навчання, їхнім самостійним науковим твором. Підготовка контрольної роботи сприяє поглибленому вивченню теорії, розвитку навиків самостійного вивчення, узагальнення та викладення матеріалу, аналізу нормативно-правових документів та виконанню практичних завдань. Отже, контрольна робота дозволяє виявити, наскільки глибоко та правильно засвоїв здобувач теоретичні положення обраної теми та набув навиків їх практичного застосування.

Підготовка контрольної роботи з навчальної дисципліни «Проблеми міжнародного публічного та міжнародного приватного права» надасть здобувачам можливість поглибити знання з основних понять теорії міжнародного права; особливостей дії його норм та їхнього співвідношення з нормами внутрішньодержавного права, специфіки укладання та виконання міжнародних договорів; особливостей правового регулювання таких галузей міжнародного права, як право міжнародних договорів, міжнародне кримінальне право; визначальних тенденції розвитку міжнародного права у XXI ст.; основних доктринальних підходів щодо системної належності міжнародного приватного права; основних теоретичних концепцій у сфері науки міжнародного приватного права; особливостей дії методів міжнародного приватного права та проблемних питань, що супроводжують його застосування; особливостей проблеми визначення та встановлення змісту іноземного правопорядку; актуальних ключових проблем у галузі надання взаємної правової допомоги держав з питань міжнародного цивільного процесу.

Під час підготовки контрольної роботи здобувачі набувають *вміння та навички* роботи з першоджерелами та навчальною літературою; відслідковувати вплив міжнародного права на події, які відбуваються у світі і на території України; проаналізувати поведінку суб'єктів міжнародного права щодо відповідності основним міжнародно-правовим принципам та нормам; оцінювати різні теоретичні підходи стосовно правового регулювання міжнародних приватноправових відносин; оцінювати суть правових проблем, які супроводжують дію колізійного методу регулювання; оцінювати правові проблеми, які можуть виникати під час тлумачення норм міжнародного приватного права та встановлення змісту іноземного права; вирішувати колізійні проблеми в сфері окремих інститутів міжнародного приватного права на основі аналізу міжнародно-правових і національно-правових норм, сучасної судової та арбітражної практики.

2. Методичні рекомендації з написання контрольної роботи та вимоги щодо її оформлення

Кожна тема контрольної роботи містить два завдання: теоретичне та практичне. Теоретична частина передбачає всебічне і детальне розкриття поставлених питань. При цьому важливо приділити увагу логіці викладення матеріалу, дотриманню правил орфографії, пунктуації, наукової стилістики.

Практична частина складається із завдання, яке потребує письмової відповіді, та задачі, яка являє собою казус. При розв'язанні задачі слід переписати її умови, уважно з ними ознайомитись; на основі матеріалів навчальної і наукової літератури та положень нормативно-правових актів надати обґрунтовану відповідь.

При розкритті теми контрольної роботи здобувач повинен використовувати положення нормативно-правових актів, матеріал підручника, а також додаткову наукову юридичну літературу. Список загальної та додаткової літератури запропоновано після кожної теми контрольної роботи. Він має рекомендаційний характер, тобто можна не

обмежуватися лише запропонованим переліком джерел, а використати й іншу, новітню, рівноцінну за змістом літературу, інформаційні ресурси тощо. При написанні контрольної роботи здобувач може запозичувати окремі положення, висновки, посилаючись на джерело інформації, але не припустиме механічне копіювання змісту окремої наукової праці або нормативно-правового акту. Це суперечить меті виконання контрольної роботи та принципам академічної доброчесності згідно з положеннями Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу ОНУ імені І. І. Мечникова.

Вимоги до оформлення. Контрольна робота структурно повинна складатися з титульної сторінки, плану роботи, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг контрольної роботи повинен становити 10-15 сторінок формату “А 4” комп’ютерного тексту (через 1,5 інтервал, 14 кегль):

1. На титульній сторінці контрольної роботи необхідно вказати: найменування вищого навчального закладу та факультету; найменування спеціальності; тему контрольної роботи; форму навчання, курс, групу; прізвище та ініціали здобувача, який виконав роботу; прізвище та ініціали рецензента (викладача, який перевіряє контрольну роботу); рік та місце написання контрольної роботи.
2. План роботи вказується на окремій сторінці.
3. У вступі необхідно визначити проблему та обґрунтувати її актуальність, сформулювати мету і завдання роботи.
4. Основна частина присвячується саме викладенню та аналізу питань теми контрольної роботи. Вона складається з розділів (за бажанням здобувача, розділи можуть вміщати підрозділи). Текст розділів і підрозділів має містити закінчену інформацію, бути викладений послідовно, юридично аргументовано, з висвітленням існуючих проблем. Якщо з того чи іншого питання теми у літературі існують

різні точки зору, їх слід навести, проаналізувати, позначити найбільш вдалу або висловити власну аргументовану позицію з цього приводу.

5. У висновках мають бути зазначені підсумки: викладаються найбільш важливі наукові і практичні результати дослідження з формулюванням розв'язаної наукової проблеми. Висновки повинні висвітлювати виконання поставлених перед роботою дослідницьких завдань, сформульованих у вступі, і відповідати структурі роботи.
6. Список літератури повинен бути оформлений відповідно до вимог, що ставляться до наукових робіт, і включати лише ті джерела, які були використані і на які є посилання в тексті контрольної роботи. Джерела в списку використаних джерел слід розміщувати за алфавітом, орієнтуючись на початкову літеру бібліографічного опису, який наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Загальний обсяг використаних джерел має нараховувати до 10 найменувань.

Н.В.! Контрольна робота повинна бути вчасно, відповідно до вимог деканату, надана методисту.

В разі виникнення труднощів при написанні контрольної роботи можна звернутись за консультацією до к.ю.н., доц. Нігреєвої О.О. та викл. В.С. Веремчука (e-mail: nihreieva@onu.edu.ua та vladislavsveremchuk@gmail.com).

3. Теми та варіанти контрольних робіт

До виконання запропоновано 4 варіанти контрольної роботи. Здобувачі повинні обрати варіант в залежності від початкової літери свого прізвища:

I варіант - "А" – "Л"

II варіант - "М" – "Я"

Теоретичне та практичне завдання до виконання контрольної роботи

Варіант I

Тема : «Особливості юрисдикції Міжнародного кримінального суду».

Теоретичні питання:

1. Загальна характеристика структури та юрисдикції Міжнародного кримінального суду.
2. Особливості здійснення юрисдикції ad hoc (зокрема, щодо злочинів, скоєних на території України з 2014 р.)

Завдання до теми:

поясніть, у чому полягає специфіка здійснення предметної юрисдикції суду, суб'єктної та територіальної юрисдикції та юрисдикції у часі; проаналізуйте перспективи здійснення юрисдикції суду ad hoc щодо злочинів, скоєних на території України з 2014 р.

Задача:

Держава А, що не є учасницею Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р., в односторонньому порядку визнала юрисдикцію суду щодо злочинів, скоєних на її території у рамках конфлікту, в результаті якого частина її території опинилася під контролем держави Б, яка також не є учасницею Римського статуту, хоча безпосередніх військових сутичок не відбувалося. Чи відповідає одностороннє визнання юрисдикції суду положенням Римського статуту? Чи потрапляє ситуація, описана у завданні, під поняття “збройного конфлікту”, в рамках якого скоєні злочини можуть кваліфікуватися як міжнародні воєнні злочини? Якщо так, як саме можна кваліфікувати такий збройний конфлікт? Зробіть посилання на положення міжнародних договорів.

Список рекомендованої літератури до теми

Нормативно-правові акти

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
2. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

4. Про заяву Верховної Ради України "Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій "ДНР" та "ЛНР", які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян": постанова Верховної Ради України від 4 лютого 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-19#Text>

Підручники та навчальні посібники

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf

Додаткова література

1. Корня, Андрій. Міжнародний кримінальний суд: *pro et contra*. *Юридична газета online*, 2017, №2-3. С.552-553. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/mizhnarodniy-kriminalniy-sud-pro-et-contra.html>

2. Міжнародний Кримінальний Суд: юрисдикція, типи міжнародних злочинів та механізми відповідальності; Ukrainian Bar Association; Вебінари комітетів Асоціації правників України. 16 червня 2022 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m-sTx6m8nZA>

3. Nihreieva, O. Russian Invasion of Ukraine through the Prism of International Law: a Critical Overview. *Peace & Security – Paix et Sécurité Internationales*, No 10, 2022. URL: <https://revistas.uca.es/index.php/paetsei/article/view/9700>

Варіант II

Тема : *«Укладання міжнародних договорів відповідно до міжнародного права та законодавства України: особливості вираження згоди на юридичну обов'язковість».*

Теоретичні питання:

1. Процедури, які застосовуються для вираження згоди на юридичну обов'язковість міжнародних договорів відповідно до міжнародного права.
2. Особливості відповідних процедур за Законом України “Про міжнародні договори” 2004 р.

Завдання до теми:

розглянути етапи укладання міжнародних договорів, визначити, чи є вираження згоди на юридичну обов'язковість договору обов'язковим етапом ; визначити різницю між ратифікацією та затвердженням міжнародних договорів за Законом України “Про міжнародні договори” 2004 р.

Задача:

У 1994 р. Україна підписала з РФ міжнародний договір про врегулювання питань правонаступництва стосовно зовнішнього державного боргу та активів колишнього Союзу РСР, який, проте, не був ратифікований. Однак РФ виконала його положення. Чи можна вважати цей договір таким, що набрав чинність? Які наслідки порушення форми укладання міжнародного договору з точки зору міжнародного права?

Список рекомендованої літератури до теми

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. Дата оновлення: 02.01.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text

4. Про порядок ратифікації Угоди між Україною та Російською Федерацією про врегулювання питань правонаступництва щодо зовнішнього державного боргу та активів колишнього СРСР від 19 лютого 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/97-вр#Text>

5. Угода між Україною і Російською Федерацією про врегулювання питань правонаступництва стосовно зовнішнього державного боргу та активів колишнього Союзу РСР від 9 грудня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_055#Text

Підручники та навчальні посібники

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>
2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf

Додаткова література

1. Вишневський Ю. А. Надання згоди на обов'язковість міжнародного договору: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Харків, 2017. 20 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/13460>
2. Вишневський Ю. А. Способи надання згоди на обов'язковість міжнародного договору. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2015, № 4. С. 289-292. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/13460>
3. Лоссовський І. Будапештський меморандум як міжнародний договір, обов'язковий для виконання його гарантами. *Віче*, 2015, № 14. С. 28-31. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/4829/>

МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1. словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій;
2. практичні методи: розв'язання практичних задач (в т.ч. розрахункових), виконання ситуаційних вправ та обговорення проблемних ситуацій.

Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль:

- усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями відповідної теми;
- тестовий контроль: оцінювання поточного тестування за темами.

Періодичний контроль:

- тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовними модулями (тестування).

Підсумковий контроль: іспит.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 2
- Поточне тестування за темами	від 0 до 3
Періодичний контроль:	
- Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	Від 0 до 10

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Поточне тестування за темами	0 балів	Тестування не виконано.
	1 бал	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 33% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях.
	2 бали	Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 66% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях.
	3 бали	Тестування виконано в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані.
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	0 балів	Відповідь на запитання неправильна.

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО, ПЕРІОДИЧНОГО ТА
ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

№ з/п	Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Змістовий модуль 1. Загальні положення міжнародного права			
1	Поняття та особливості міжнародного права. Поняття, суть і значення міжнародного права. Визначення міжнародного права. Особливості міжнародного права.	0 – 2 (опитування)	2
2	Норми та джерела міжнародного права. Поняття, правова природа, характерні риси та значення норм міжнародного права. Структура норми міжнародного права та особливості її створення.	0 – 3 (поточне тестування)	3
3	Основні принципи міжнародного права. Поняття принципів міжнародного права. Значення принципів як імперативного регулятора міжнародних відносин. Основні принципи міжнародного права в галузі забезпечення миру і міжнародної безпеки.	0 – 2 (опитування)	2
4	Суб'єкти міжнародного права. Види суб'єктів міжнародного права. Поняття міжнародної правосуб'єктності. Держава – основний суб'єкт міжнародного права. Поняття і ознаки державного суверенітету. Міжнародна правосуб'єктність складних держав, проблема міжнародної правосуб'єктності членів федерації.	0 – 3 (поточне тестування)	3
5	Визнання у міжнародному праві. Визнання держави, юридичні наслідки і значення. Теорії визнання (конститутивна і декларативна). Загальна характеристика визнання. Види і форми визнання.	0 – 2 (опитування)	2
6	Правонаступництво у міжнародному праві. Проблеми правонаступництва держав: а) в результаті соціальних революцій; б) у випадку деколонізації; в) при об'єднанні, розділі держав, інших територіальних змінах. Права і обов'язки держав в сфері правонаступництва.	0 – 3 (поточне тестування)	3
7	Територія і міжнародне право. Значення територіальних питань в міжнародних відносинах. Види територій у міжнародному праві: територія державна, з міжнародним режимом, із змішаним режимом.	0 – 2 (опитування)	2
8	Населення і міжнародне право. Поняття населення держави і його склад. Громадянство і його значення в сучасних міжнародних відносинах. Правове положення громадян держави, іноземців та осіб без	0 – 3 (поточне тестування)	3

	громадянства.		
	Контрольна робота за змістовним модулем 1 (тестування)	0 - 10	0 - 10
Змістовий модуль 2.Окремі галузі та інститути міжнародного права			
9	Право міжнародних договорів. Ч.1. Роль договору в сучасних міжнародних відносинах. Поняття права міжнародних договорів. Кодифікація права міжнародних договорів. Суб'єкти міжнародних договорів. Договори між державами.	0 – 2 (опитування)	2
10	Право міжнародних договорів. Ч.2. Особливості укладання та дії міжнародних договорів за Законом України «Про міжнародні договори» 2004 р. Ратифікація та затвердження міжнародних договорів в Україні. Дотримання і виконання міжнародних договорів України.	0 – 3 (поточне тестування)	3
11	Мирне вирішення міжнародних спорів. Мирні засоби — єдиний правомірний шлях вирішення спорів між державами. Зміст, становлення розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів і його значення в сучасному світі. Головні міжнародно-правові акти, які відображають його зміст.	0 – 2 (опитування)	2
12	Право міжнародних організацій. Значення міжнародних організацій в сучасну епоху. Історія міжнародних організацій, її основні етапи. Міжнародна міжурядова організація: основні ознаки та класифікація.	0 – 3 (поточне тестування)	3
13	Організація Об'єднаних Націй. Цілі та принципи ООН. Роль ООН у збереженні миру та міжнародної безпеки. Економічне, соціальне та інші різновиди співробітництва держав у рамках ООН.	0 – 2 (опитування)	2
14	Міжнародне гуманітарне право. Поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права. Кваліфікація збройних конфліктів та сфера застосування міжнародного гуманітарного права. Збройний конфлікт міжнародного характеру. Збройний конфлікт неміжнародного характеру.	0 – 3 (поточне тестування)	3
15	Міжнародно-правова відповідальність. Поняття і види міжнародних правопорушень. Міжнародні злочини і міжнародні делікти. Поняття і юридична природа міжнародно-правової відповідальності: підстави, принципи, цілі.	0 – 3 (поточне тестування)	3
16	Міжнародне кримінальне право. Поняття та особливості міжнародного кримінального права. Принципи та джерела міжнародного кримінального права. Процес кодифікації міжнародного кримінального права. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб.	0 – 3 (поточне тестування)	3
17	Право зовнішніх зносин. Зовнішня політика, дипломатія і міжнародне право. Розширення сфери	0 – 3	3

	дипломатії в сучасному світі. Поняття дипломатичного і консульського права.	(поточне тестування)	
18	Міжнародне економічне право. Поняття, джерела, принципи та система міжнародного економічного права. Міжнародні економічні організації. Світова організація торгівлі.	0 – 3 (поточне тестування)	3
19	Міжнародне право навколишнього середовища. Поняття, джерела та принципи міжнародного права навколишнього середовища. Суб'єкти та об'єкти міжнародного права навколишнього середовища.	0 – 3 (поточне тестування)	3
	Контрольна робота за змістовним модулем 2 (тестування)	0 - 10	0 - 10
	Іспит	0 -30	0 -30
	Загалом сума балів	0 - 100	

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Міжнародне право як особлива нормативна система: визначення, особливі риси.
2. Співвідношення міжнародного права із внутрішньодержавним правом (теорії співвідношення).
3. Імплементация норм міжнародного права.
4. Система міжнародного права.
5. Поняття, правова природа, характерні риси та значення норм міжнародного права.
6. Класифікація норм міжнародного права.
7. Поняття та види джерел міжнародного права.
8. Міжнародний договір як основне джерело міжнародного права.
9. Міжнародний звичай, його ознаки, порядок формування та співвідношення з міжнародним договором.
10. Визначення та особливості основних принципів міжнародного права.
11. Принцип незастосування сили або погрози силою як основна гарантія мирного співіснування держав.
12. Принцип вирішення міжнародних спорів мирними засобами як додаткова гарантія мирного співіснування держав.
13. Загальна характеристика принципу суверенної рівності держав та принципу невтручання у внутрішні справи держав.
14. Принцип рівноправності та самовизначення народів – основа гармонійного розвитку націй та народів.
15. Поняття та основні ознаки суб'єкта міжнародного права. Види суб'єктів міжнародного права.
16. Держави як основні суб'єкти міжнародного права, їхні необхідні ознаки.
17. Міжнародні організації міжурядового характеру як суб'єкти міжнародного права.

18. Фрагментарна міжнародна правосуб'єктність індивідів.
19. Поняття визнання у міжнародному праві.
20. Теорії міжнародно-правового визнання. Форми та види міжнародно-правового визнання.
21. правонаступництво держав: визначення, об'єкти, види.
22. Питання правонаступництва України після розпаду СРСР.
23. Територія як об'єкт міжнародних відносин. Види просторів, що відносяться до поняття території.
24. Види правового режиму територій.
25. Державна територія: поняття, складові частини та юридична природа.
26. Території із міжнародно-правовим режимом.
27. Території зі змішаним режимом.
28. Міжнародно-правова регламентація статусу окремих категорій населення.
29. Громадянство: визначення та розрізнення із підданством. Способи отримання та припинення громадянства.
30. Подвійне громадянство, його визначення. Проблеми множинного громадянства.
31. Поняття безгромадянства, особливості правового статусу апатридів.
32. Правові режими, що застосовуються до іноземних громадян, які знаходяться на території приймаючої держави.
33. Особливості міжнародно-правового статусу біженців.
34. Право міжнародних договорів як галузь сучасного міжнародного права, її джерела.
35. Поняття та юридична природа міжнародного договору, його види.
36. Етапи укладення міжнародних договорів. Способи вираження згоди держав на обов'язковість для них міжнародного договору.
37. Підстави та наслідки недійсності міжнародного договору. Припинення та зупинення дії міжнародних договорів.

38. Поняття міжнародної організації, необхідні ознаки. Класифікація міжнародних організацій.
39. ООН як системоутворююча форма міжнародного співробітництва.
40. Система ООН та система органів ООН.
41. Характеристика основних органів ООН.
42. Спеціалізовані установи ООН, їхня структура, цілі функціонування та компетенція.
43. Поняття способів мирного вирішення міжнародних спорів, їхні різновиди.
44. Поняття міжнародного спору, його розрізнення із міжнародною спірною ситуацією та міжнародним конфліктом.
45. Поняття, джерела, принципи та система міжнародного гуманітарного права.
46. Кваліфікація збройних конфліктів та сфера застосування міжнародного гуманітарного права.
47. Учасники збройного конфлікту. Захист жертв війни за міжнародним правом.
48. Засоби та методи ведення війни.
49. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу)
50. Поняття та підстави міжнародно-правової відповідальності.
51. Міжнародні правопорушення: поняття та види.
52. Абсолютна відповідальність у міжнародному праві.
53. Різновиди та форми міжнародно-правової відповідальності.
54. Відповідальність міжнародних організацій: її сутність та специфіка.
55. Поняття міжнародного кримінального права, його принципи та джерела.
56. Поняття міжнародних злочинів, їхні різновиди.
57. Міжнародний кримінальний суд (компетенція, принципи діяльності).

58. Склад та функції дипломатичного представництва, його класи та персонал.
59. Склад та функції консульської установи, її класи та персонал.
60. Дипломатичні та консульські привілеї та імунітети.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативні джерела

Міжнародні акти

- 1.Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (ратифікована із застереженням і заявою Президією Верховної Ради УРСР 14 квітня 1986 р.)
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
- 2.Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України № 2608-XII від 17 вересня 1992 р.) URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_185
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text
4. Генеральна угода про торгівлю послугами 1994 р. (ГАТС) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#Text
- 5.Договір про Антарктику 1959 р. (ратифікований Постановою Верховної Ради України 17 вересня 1992 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_224
- 6.Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р. (ратифікований Законом України 16 листопада 1994 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098
7. Договір про правонаступництво щодо зовнішнього державного боргу та активів Союзу РСР 1991 р. (був підписаний Україною та набрав чинності 4 грудня 1991 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_155
- 8.Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

(ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р.) URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004

9. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації у відношенні до жінок 1979 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 12 березня 1981 р.)

URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207

10. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. (ратифікована Президією Верховної Ради УРСР 21 січня 1969 р.)

URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_105

11. Отчет о действиях по предварительному изучению ситуаций в 2020 году – Украина: Канцелярия Прокура Международного уголовного суда . URL:

<https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/2020-PE/2020-pe-report-ukr-rus.pdf>

12. Rome statute of International Criminal Court of 1998. Date of amendments:

29.11.2010. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>

13. Статут ООН та Статут Міжнародного Суду ООН. URL:

https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

14. Угода про заснування Світової організації торгівлі 1994 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264

15. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 р. (ТРИПС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

16. Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine) : Judgment of the International Court of Justice, 2009 / International Court of Justice. URL:

<https://icj-cij.org/case/132>

17. The Final Report of the Arbitration Panel on “Restrictions applied by Ukraine on exports of certain wood products to the European Union” of 11 December 2020. URL:

https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/dispute-settlement/bilateral-disputes/ukraine-wood-export-ban_en

1. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010. Дата оновлення: 08.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
5. Положення про Національне Центральне бюро Інтерполу в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 1993 р. Дата оновлення: 16.12.2017. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>
6. Про боротьбу із тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
7. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
8. Про державний кордон України : Закон України від 4 листопада 1991 р. Дата оновлення: 03.07.2020. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
9. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. Дата оновлення: 02.01.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
10. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лютого 1994 р. Дата оновлення: 15.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>

2. Основна література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ca8e8cab-2419-42b4-9d69-4fbd44385bd6/>

2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. Київ: МКЧХ, 2020. 397 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf
3. Теорія міжнародного права : навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О.В. Бігняка. Херсон : Видавництво «Гельветика», 2020. 224 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15562/Бігняк%20О.В.%20Теорія%20міжнародного%20права%20постранично.pdf?sequence=1>
4. Сокиринська О.А. Міжнародне публічне право: курс лекцій / Навчальний посібник. Біла Церква: Білоцерківський національний аграрний університет, 2016. 157 с URL: <https://fpk.in.ua/images/decanat/indyvid/Mizhнародne-publichne.pdf>
5. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / за заг. ред. Теліпко В. Е. К.: Центр учбової літератури, 2010. 608 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/26_2-Mizhнародne_publichne_pravo-Telipko2010.pdf
6. Міжнародне публічне право : підручник у 2 т. / В. В. Мицик, та ін. Харків : Право, 2020. Т.1. Основи теорії. 416 с.
7. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2020. 624 с.
8. Посібник щодо механізму врегулювання суперечок у рамках Світової організації торгівлі: Проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) з торговельної політики України, 2016. URL: <https://www.me.gov.ua>

3. Додаткова література

- 1.Аносова Ю. В. Юрисдикція міжнародних судових органів щодо злочину геноциду : дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11. Київ, 2018. 270 с.
- 2.Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс, 2018. 762 с.

- 3.Базов О.В. Юрисдикція Європейського суду з прав людини: дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11. Київ, 2016. 230 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/8cb681fe-b078-4d5b-8e2e-793b1d4f6172>
- 4.Боднар К. П. Особливості правової природи арбітражних механізмів міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ІКСІД) : дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11. Київ, 2016. 213 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/bondar-k.p.-osoblivosti-pravovoyi-prirodi-arbitrajnih-mehanizmv-mijnarodnogo-tsentru-z-vregulyuuvannya-investitsiynih-sporiv-iksid - d .pdf>
- 5.Бурма С. К. Міжнародно-правова характеристика інституту дружнього врегулювання в Європейському суді з прав людини: дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11. Одеса, 2015. 231 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/2337>
- 6.Ващенко В. А. Денонсація міжнародних договорів в теорії та практиці сучасного міжнародного права : дис.. ... канд. юрид.наук: 12.00.11.Київ, 2019. 223 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6c462b7c-bfc8-47d9-b045-4f1abbbb3311/content>
- 7.Герасимчук Н. В. Функції міжнародних інституцій у підвищенні ефективності міжнародно-правового регулювання: дис.. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2016. 228 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/3a0/aref_Gerasymchuk%20N.V..pdf
- 8.Зулгарін В.Г. Особливості міжнародних договорів у галузі регулювання міжнародних торгових відносин: дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2021 199 с.
- 9.Мазаракі Н., Гончарова Ю. Діяльність Органу вирішення спорів СОТ: подолання невідповідностей. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*, 2020, № 1. С. 5-13. URL: <http://journals.knute.edu.ua/foreign-trade/article/view/128/115>
- 10.Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підруч. / В. А. Гринчак та ін. Харків : Право, 2019. 440 с.

11. Nihreieva, O. 2022 Russian Invasion of Ukraine through the Prism of International Law: a Critical Overview. *Peace & Security-paix et Sécurité Internationales (Euromediterranean Journal of International Law and International Relations)*, 2022, №(10). URL: <https://revistas.uca.es/index.php/paetsei/article/view/9700/10010>
12. Nihreieva, O. Sanctions as a Tool to Achieve Compliance with International Law: Some Issues of National Implementation and Enforcement. *Odesa National University Herald. Jurisprudence*. 2023. Vol.25, Issue 1 (36). P.32-38. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/35860>
13. Нігрєєва О. О. Міжнародно-правовий режим космічного простору: між res communis та res nullius. *Космічна наука і технологія*. 2022. 28, № 1 (134). С. 22—41 (1, 5 у.а.) URL: <http://space-scitechjournal.org.ua/uk/archive/2022/1/02>
14. Nihreieva O.O. Global Commons Through the Prism of Collective Rights . *Diritto pubblico comparato ed europeo*, 2021, Vol. 4, P. 791 – 820. URL: <https://www.rivisteweb.it/doi/10.17394/102970>
15. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Право, 2020. 648 с.
16. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. Оцінювання. Харків : Право, 2021. 462 с.
17. Україна: 30 років на європейському шляху / Ю.Якименко [та ін.]; Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. К.: Заповіт, 2021. 392 с. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/2021-nezalezhnist-30.pdf>
- 18.
19. Щербань Є. В. Конституційно-правове забезпечення імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду: дис. ... докт. філософії: 081. Київ, 2021. 249 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/18988/4/ДИС_Щербань_%20.pdf

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт ООН: www.un.org
2. Офіційний сайт Ради Безпеки ООН: <http://www.un.org/ru/sc/>
3. Офіційний сайт Міжнародного Суду ООН: <http://www.un.org/ru/iccj/>
4. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду: <http://www.icc-cpi.int/Pages/default.aspx>
5. Офіційний сайт Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України: <http://mfa.gov.ua/ua>

Навчальне видання

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з навчальної дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

Електронне практичне видання

Укладачі:

Нігрєєва Олена Олександрівна

Веремчук Владислав Сергійович

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Затвердж. авт.09.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF. Обсяг 0,6 МБ.

Кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058